

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Katedra psychologie

**SUBJEKTIVNÍ PROŽITKY PARTICIPANTŮ
AYAHUASKOVÝCH SEZENÍ NA ÚZEMÍ
ČESKÉ REPUBLIKY**

**Subjective experience of ayahuaska session
participants in The Czech Republic**

Bakalářská diplomová práce

Autor: Petra Kubíčková

Vedoucí práce: Ph.Dr. Veronika Kavenská, PhD.

Olomouc

2014

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat především vedoucí mé bakalářské práce PhDr. Veronice Kavenské Ph.D. za její čas, ochotu a trpělivost, za věcné připomínky a rady. Děkuji také respondentům, kteří se podíleli na vyplnění dotazníku k této práci. Dále bych chtěla poděkovat Karolíně Fryštské za velkou pomoc. V neposlední řadě patří velké poděkování mým rodičům za obrovskou podporu během celého mého studia.

Prohlášení

Místopřísežně prohlašuji, že jsem bakalářskou diplomovou práci na téma: „Subjektivní prožitky participantů ayahuaskových sezení na území České republiky“ vypracoval(a) samostatně pod odborným dohledem vedoucího diplomové práce a uvedl/a jsem všechny použité podklady a literaturu.

Vdne Podpis

Obsah

Obsah	3
Úvod	5
TEORETICKÁ ČÁST	6
1 Šamanismus	6
1.1 Iniclace	7
1.2 Mestická spiritualita	8
1.3 Mestické léčitelství	9
2 Halucinogenní rostliny	11
3 Ayahuaska	11
3.1 Historie	12
3.1.1 Ayahuaska a náboženství	13
3.2 Šamanský turismus	14
3.2.1 Legalita v Severní Americe	14
3.2.2 Legalita v Evropě	15
3.3 Charakteristika rostliny	15
3.4 Název	16
3.5 Chemické složení	17
3.5.1 Harmin a jeho deriváty	18
3.5.2 DMT	18
3.6 Příprava nápoje	19
3.7 Přísady	20
3.8 Účinky	21
3.8.1 Fyziologické účinky	22
3.8.2 Psychologické a spirituální účinky	23
3.8.3 Spirituální účinky	24
3.9 Icaros	25

3.9.1	Definice	26
3.9.2	Jazyk písní.....	26
3.9.3	Získání icaros	26
3.9.4	Modifikace vizí.....	27
3.9.5	Využití icaros	28
VÝZKUMNÁ ČÁST		29
4	Cíle výzkumu a výzkumné otázky.....	29
5	Metodologický rámec	30
6	Metody tvorby a zpracování dat	31
7	Výběr výzkumného souboru a jeho charakteristika.....	33
8	Metody analýzy dat.....	35
9	Výsledky empirického šetření	36
9.1	Výsledky první části dotazníku	37
9.2	Výsledky druhé části dotazníku.....	40
10	Etika.....	54
11	Diskuze	55
12	Závěr.....	61
Souhrn		63
Seznam literatury.....		67
Seznam příloh.....		72
Příloha číslo 1: Formulář zdání BcDP.....		73
Příloha číslo 2: Abstrakt v českém jazyce.....		74
Příloha číslo 3: Abstrakt v anglickém jazyce.....		75
Příloha číslo 4: Ukázka výpovědi participanta.....		76

Úvod

Ayahuaska je liána vyskytující se v deštných pralesích Amazonské pánve. Má široké pole působení v kulturní, sociální i náboženské sféře a tamní lidé využívají jejích účinků již po tisíciletí. Používá se za účelem tradičního šamanského léčení, ale slouží také jako sakrální prostředek v náboženství.

V posledních dvou desetiletích se ayahuasce začalo dostávat větší pozornosti z vědeckého hlediska, ale i ze strany laické veřejnosti, kde stále více stoupá zájem o takzvaná ayahuasková sezení, která pronikají do Evropy a taktéž i České republiky. Díky povědomí lidí o účincích ayahuasky se evropská i amazonská společnost v mnohých případech, kdy moderní lékařské postupy nebyly úspěšné, přiklání k magicko-medicínsko-náboženskému terapeutickému přístupu tradičních šamanských praktik. Tyto dva přístupy se podařilo skloubit v centru Takiwasi, kde využívají tradiční postupy medicíny Jižní Ameriky a moderní psychoterapie.

V pramenech literatury nacházíme, že L. E. Luna je uznávaný badatel, zabývající se šamany, kteří využívají účinků pralesních rostlin. Jeho kniha *Vegetalismo* vznikla na podkladech z terénního výzkumu v 80. letech. Dobkin de Rios, J. Naarby, S. Beyer, T. McKenna jsou další významná jména spojená s publikacemi o ayahuasce. Z českých zdrojů převažují cizojazyčné překlady.

Hlavním důvodem, proč jsem se rozhodla zabývat tímto tématem, bylo mé zaujetí účinky ayahuasky, a to zejména v oblasti vědomí. Proto jsem výzkumnou část zaměřila právě na subjektivně vnímané prožitky participantů ayahuaskových sezení. Dalším důvodem výběru tématu byla touha dozvědět se o něčem novém.

V této práci se budeme zabývat nejprve šamanismem obecně, poté tím, jak ho praktikují mestikové v oblasti peruánské Amazonie. Dále bychom chtěli popsat výskyt a název této rostliny, její chemické složení a účinky na člověka. Uvedena bude také příprava nápoje a okolnosti jeho užití. Součástí ayahuaskových ceremonií jsou magické popěvky, takzvané *icaros*, které budou vymezeny následně. V empirické části této práce se zaměříme na subjektivně vnímané účinky ayahuasky, které pocítili participanté po jejím užití.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Šamanismus

Šamanismus je podle Eliadeho (1997) forma náboženské praxe a zkušenosti. Přestože je rozptýlen po celém světě, nikde neexistují žádné šamanské autority, které by udávaly určitý jednotný směr, nechávaly stavět šamanské chrámy a sepisovat pravidla. Šaman je autoritou sám sobě, vše závisí na jeho osobních schopnostech. Místa, kde je praktikován jsou zeměpisně od sebe vzdálená, přesto však mezi jeho různorodými kulturami nacházíme podobnosti, i když se spolu pravděpodobně nikdy neseťkaly. Samotné slovo šaman pochází ze Sibiře od tunguzsky mluvících pastevců a lovců z kmene Evenků. Je vyslovováno šá-mán nebo také šájman. V Severní Americe se začalo používat ve 20. století a označovalo převážně medicinmany a medicinmanky (Vitebsky, 1996). Jihoameričtí šamani jsou zase nazýváni převážně jako vegetalisté, nebo léčitelé (*curanderos*) (Kavenská, 2013).

Eliade (1997) uvádí, že označení „šaman“ sice pochází ze Sibiře, avšak etymologie tohoto slova je nepřiliš jasná. Nejednoznačná vymezení pojmu, dala vzniku mnohým navzájem odlišujícím se definicím. Postupné pátrání antropologů a rozšiřování termínu vedlo k nálezům praktikování šamanismu po celém světě, i když v jiných formách. Někteří šamani se dostávají do stavu transu pomocí hraní rytmů na bubny, jiní zase pijí rostlinné nápoje a zpívají.

Na počátku dvacátého století, byli šamani označováni jako neurotici, psychotici, schizofrenici, epileptici, hysterici či duševně choří lidé. Mnoho uznávaných odborníků je tehdy nazvalo jako mentálně narušené. Změna pohledu na šamany přišla v období 60. až 80. let 20. století, kdy uznávaný antropolog Claude Lévi-Strauss začal považovat šamany za psychoterapeuty a tvůrce řádu. Nová generace antropologů přijala tedy šamana jako někoho, kdo brání nepořádku a podrobuje si chaos (Lewis, 1971, in Narby, 2006). Šaman začal být představován jako filozof, kněz, lékař a lékárník, astrolog, psychoterapeut, sociolog a podobně (Browman, Schwartz, 1979, in Narby, 2006).

Dle mytologie šamanů můžeme říci, že věří v rozdělení světa do několika vrstev. Udávají, že dříve se v těchto vrstvách mohli libovolně pohybovat i obyčejní lidé a komunikovat tak s bohy. Axis mundi, neboli osa světa, tyto vrstvy propojovala. Pro lidi však byla uzavřena, jelikož začali hřešit a zůstala otevřena pouze pro duše zemřelých a šamany, kteří se snažili toto propojení neustále obnovovat, aby mohli i nadále komunikovat s bohy a také cestovat do jiných dimenzí. Symbolicky je tato osa na malbách vyobrazena jako žebřík, liána, schodiště, provaz či strom. Samotná liána ayahuasky svým tvarem připomíná dvoušroubovici DNA symbolicky šplhající a rostoucí směrem k nebi a tak opět představuje propojení vrstev (Zelený-Atapama, 2007).

Šamani žili tradičně i přes své schopnosti obyčejný život ve smyslu k jejich kultuře. Lovili, starali se o rodinu, dělali domácí práce, zahradničili. Měli spojení s tímto světem i přesto, že mluvili o světě „jiném“, do kterého dokázali v extatických stavech cestovat. Tento „jiný“ svět pro ně znamená příčinu událostí v naší realitě. (Vitebsky, 1996).

1.1 Iniclace

Eliade (2004) ve své knize uvádí několik možností, jak se člověk může stát šamanem. Jedna z nich je, že jedinec zdědí šamanskou profesi po svém předkovi. Může se také rozhodnout osobně anebo být určen z vůle klanu. Avšak šamanem je člověk ostatními členy uznán poté, co projde iniciací, která se skládá ze dvou částí - extatické a tradiční. V řádu extatickém má vidiny, sny, zažívá transy, kdežto v tradiční části se učí jména a funkce duchů, tajný jazyk a další šamanské techniky. Iniclace může probíhat jednak ve snu nebo v extatickém stavu či naopak být součástí bouřlivých veřejných rituálů klanu. Iniciaci nového šamana řídí dle tradičního pojetí duchové nebo starší šamanští učitelé.

Někteří se stali šamany až po té, co prošli nějakou nemocí, chorobou či epileptickým záchvatem. Za iniciaci je v těchto případech považováno uzdravení, tedy překonání těžkostí a psychické krize. Šamanismus proto nemůžeme ztotožňovat s psychopatologickým jevem. Utrpení, existenční krize, zoufalství i osamění, které budoucí šaman prožívá, vyvolané nemocí jsou srovnávány

s běžným iniciačním rituálem v podobě mučení či iniciační smrti. Nemoci jsou označovány jako *iniciační choroby* a jejich vyřešení jako *mystická iniciace* (Ibid.).

Doposud platily uvedené informace jako obecné prvky vyskytující se v šamanských kulturách všude po světě, avšak v různých obměnách. Nyní se zaměříme na iniciaci šamana v Horní Amazonii (Upper Amazon).

V průběhu iniciačního rituálu tráví novic většinu času v izolovaném prostředí a musí dodržovat určené diety a sexuální abstinenci. Požívá pouze rostliny, které jim, jak sami tvrdí, předávají veškeré znalosti (Luna, 2002). Dobrým rostlinoznalcem (vegetalistou) se šaman může stát pouze tehdy, když dodržuje tyto stanovené diety po dlouhá léta. Poté může dosáhnout na nejvyšší stupně tradičního amazonského vegetalistického léčení nazývané *muraya*, *sumi* a *banco* (Luna, Amaringo, 1991).

1.2 Mestická spiritualita

Než se začneme věnovat pojetí mestické spirituality a tradiční medicíně původních obyvatel Horní Amazonie, je nutné vysvětlit pojem „mestik“. Luis Eduardo Luna (2002, 20) ve své knize uvádí 2 krátké explanace tohoto pojmu dle Websterova slovníku:

1) osoba smíšeného evropského a nekavkazského původu a specificky evropských (zvláště pak španělských nebo portugalských) a indiánských předků, 2) kompletně akulturovaný středoamerický nebo jihoamerický indián. V dnešní době pojem mestizo slouží jako obecné označení pro indiánskou kulturu než pro konkrétní etnikum a jeho nositelem je míšenec bělocha a indiána.

Na vymezení spirituality u mestiků se podílelo mnoho autorů. Walsh (1999, in Cervantes, 2010) ji popsal jako primární a centrální energii, ve které je obsažena transcendentní dimenze. Armstrong (1994, in Cervantes, 2010) vidí spiritualitu jako přítomnost vyšší síly, která ovlivňuje směr fungování jedince ve světě. Jako další autor podílející se na definici mestické spirituality je Vaughan (1991, in Cervantes, 2010), který říká, že spiritualita je subjektivní zkušenost s posvátnem (překlad autorky).

Rozsáhlejší definici podali autoři Cervantes a Ramirez (1992, in Cervantes, 2010). Definují spiritualitu mestiků jako filozofický model léčení a předpisů k psychologickým zásahům, které kladou důraz na introspekci jedince. Neodmyslitelnou součástí této perspektivy je holistický model podobný psychické struktuře vědomí, které pokrývá a zahrnuje historii, rozmanitost i multikulturní boje. Charakteristiky mestické spirituality rozebírá Ramirez (1983, 1998, in Cervantes, 2010) a uvádí, že její součástí by měla být:

- Reflexe při poznávání rovnováhy a respekt ke všem živým věcem
- Vůle učit se z rozmanitosti postupů lidského jednání
- Filozofie, která je pro osobu hodnotným životním příběhem a lekcí
- Otevřenost rozmanité péči a multikulturnímu přístupu k vzájemnému respektu
- Harmonie s fyzickým a sociálním prostředím, která je klíčová k psychickému přizpůsobení

Ve spiritualitě mestiků se terapeut stává průvodcem a spolucestovatelem. V základním ohledu je tento terapeutický vztah známý jako starodávná kulturní praktika nazývaná curanderismo. Je popisována jako léčitelské paradigma, které integruje mysl, tělo, emoce, duši i ducha. Síla curandera (léčitele) pochází z jeho praxe zahrnující cokoli užitečného a dostupného pro léčbu intuitivním a kreativním způsobem (Avila, 1999; Cervantes & Ramirez, 1992; Morones & Mikawa, 1992; Torrey, 1986, in Cervantes, 2010) (překlad autorky).

Terapeutický vztah umožňuje klientovi uvědomění si jeho reakcí, pocitů i chování. Šamani používají techniky vedené imaginace, klinické hypnoterapie či relaxační techniky jako mostu ke klientovým symptomům a problematickým oblastem, existenciálním a spirituálním významům. V neposlední řadě také ke klientově důvěře (Cervantes, 2010).

1.3 Mestické léčitelství

Tradiční medicína peruánské Amazonie je praktikována mestiky rolnického původu a má své kořeny v mestickém léčitelství, které je známo již po tisíciletí. To vychází z prastarého umění šamanismu, který se řídí myšlenkou, že rostliny,

zvířata i neživé věci mají vlastní inteligenci. V minulosti bylo šíření šamanismu v Amazonii potlačováno autoritami či církví (Horák, 2013; Luna, 2002).

Dodnes se klade důraz na léčení a to nejen po emoční a fyzické stránce, ale také po stránce spirituální. Mestičtí obyvatelé označují léčitele jako *curanderos*. *Curanderos*, kteří získávají své znalosti a schopnosti dle tradičního pojetí pomocí síly a duchů rostlin, nazývají sami sebe *vegetalistas* (*vegetalistas*) tedy „rostlinoznalce“. I zde můžeme najít specifitější označení podle rostliny, kterou využívají při léčbě jako hlavní. Pokud tedy používá rostlinoznalec převážně ayahuasku (*Banisteriopsis caapi*), je nazýván *ayahuasquero*. *Tabaquero* je jedinec, který používá hlavně tabák, *toero* zachází s rostlinou *toé* (*Brugmansia suaveolens*) (Scazzocchiová 1979, Whitten, 1985, in Luna, 2002). V amazonských pralesích se vyskytuje mnoho dalších psychotropních rostlin, které šamani používají, avšak dále v této práci rozebírány nebudou.

Na rozdíl od západního světa šamani užívají halucinogenní rostliny k tomu, aby porozuměli jedinci, ne proto, aby společnost odmítali. Zkušenosti, které v průběhu života podstupují, nejsou pouze rozvojem jejich osobních potřeb, ale uplatňují je ve službách pro veřejnost. Rostliny považují za své učitele. Respektují je, chovají se k nim s úctou a neustále upozorňují na rizika při nesprávném užívání a zacházení. Rozdíl v užívání je také v tom, že narkomani v průmyslových zemích považují stavy, do kterých se za pomoci drog dostávají za změněnou realitu, avšak šamani ji nepovažují za deformovanou, naopak říkají, že odkrývá pravý stav věcí, který by nebyl za normálního vědomí odhalen (Vitebsky, 1996).

Příkladem toho, jak lze propojit mestické léčení vycházející ze zkušeností, tradic a znalostí těchto původních obyvatel se současnými poznatky z oboru lékařství, sociálních věd a psychoterapie je centrum Takiwasi. Bylo založeno před 21 lety francouzským tropickým patologem a specialistou v oblasti přírodní medicíny Dr. Jacquesem Mabitem pod záštitou francouzské vlády. Tato terapeutická komunita, která se zaměřuje na léčbu závislostí, se nachází ve stotisícovém městě Tarapoto (Horák, 2013).

2 Halucinogenní rostliny

Účinky halucinogenních rostlin jsou známy již po tisíce let převážně domorodým kulturám, které je využívaly k iniciačním obřadům a v náboženství. Dokonce i dnes můžeme najít kmeny po celém světě, zejména na kontinentu Jižní Ameriky, které rostliny k těmto účelům stále používají (Schultes, Hofman, 1996). Některé z nich také nacházejí své využití při léčitelských praktikách (Horák, 2013).

Chemické složení těchto rostlin dokáže změnit stav lidského vědomí a navodit člověku halucinace. Nejčastěji bývají vizuální, doprovázené barevnými vidinami, avšak opomíjeny nejsou také auditivní, olfaktorické, gustatorické a taktilní. Některé z halucinogenních rostlin dokáží ovlivnit více smyslů najednou. Mohou navodit také změny ve vnímání času, prostoru i samotné reality (Hofman, Schultes, 1996). Jsou to zejména halucinogenní indoly, které se na těchto změnách podílí. Všechny tyto indoly obsahují pětistranný pyrolový cyklus s vazbou na benzenové jádro a díky těmto cyklickým systémům jsou vysoce reaktivní. Indoly v halucinogenních rostlinách dělíme do 4 skupin: Látky typu LSD, tryptaminové halucinogeny (zvláště DMT), Beta-karbonily a skupiny látek blízkých ibogaminu (McKenna, 1999).

Ve světě je výskyt halucinogenních rostlin obsahujících indolové sloučeniny situován převážně do tropických oblastí Nového světa. Proč se halucinogenní rostliny v tropech Starého světa nacházejí ve viditelně menší míře nebyl zatím nikdo schopen vysvětlit. Z tohoto důvodu západní medicína objevila tyto halucinogenní rostliny poměrně pozdě, a proto se v zemích západního světa používají jen vzácně (Ibid.).

3 Ayahuaska

Protože slovo ayahuaska může sloužit jako pojmenování pro halucinogenní nápoj připravený z rostliny, která je označována stejným názvem, je nutné uvést již na začátku, jak budou v této práci pojmy rozlišovány, aby nedocházelo k jejich záměně. Pokud se tedy bude jednat o liánu ayahuasku, bude za slovem v závorce uváděn její latinský název nebo bude použito před slovem ayahuaska označení „rostlina“ či „liána“. Jestliže se bude jednat o již připravenou tekutou směs

ayahuasky, bude slovo stát ve větě samo o sobě nebo bude před slovem ayahuaska použito označení „nápoj“ či „vývar“.

3.1 Historie

Historie ayahuasky jako halucinogenní rostliny sahá podle Dobkin de Rios (2008) do minulosti stovky možná tisíce let. Byla používána jako spirituální pomůcka, ale nemalou úlohu sehrávala také v léčení. Při rituálech ji využívaly rozmanité skupiny lidí, které zahrnovaly kmeny původních obyvatel sídlících v srdci amazonského pralesa, ale také venkovské rolníky, kteří pěstovali rýži, fazole a zeleninu na okrajích malých měst (překlad autorky).

Objev ayahuasky se pojí s domorodou mytologií, kterou zkoumal antropolog Gernaldo Reichel-Dolmatoff. Strávil život mezi původními obyvateli Kolumbie, Peru a Bolívie a nahrával jejich příběhy, ze kterých bylo patrné, že od začátku byla tato rostlina spojována s vývojem kultury, jazyka a vůbec s počátky lidstva. Domorodí lidé v těchto mytologiích tvrdí, že pocházejí z vesmíru a „nápoj duší“ jim byl předán proto, aby byli ve spojení s kosmickými a solárními energiemi (Metzner, 2010).

Od dob dobytí Amazonie prováděli výzkumníci ze západu pozorování Indiánů při přípravě tohoto omamného nápoje. Jeho užívání bylo pro psychedelické účinky odsuzováno. V 18. století německý přírodovědec Baron Alexander von Humbolt a v 19. století anglický botanik Richard Spruce poskytli veřejnosti více humanistický pohled na amazonské domorodé kmeny a jejich využívání halucinogenů. Ve 20. století botanik Richard Evans Schultes, dlouhodobý ředitel Botanického muzea na Harvardské univerzitě, sestavil komplexní etnobotaniku ayahuasky (*Banisteriopsis caapi*) a mnoha dalších psychoaktivních a léčivých rostlin Jižní Ameriky (Ibid.).

Dále Metzner (Ibid.) uvádí, že ve druhé polovině 20. století vzrostl počet studentů a výzkumníků v antropologii a etnobotanice, kteří se rozhodli prozkoumat kořeny šamanských kmenů a jejich práci s psychoaktivními rostlinami. Tento mezikulturní výzkum byl zahájen v 50. a 60. letech zároveň s objevem psychedelických drog a jejich představením západní psychologii a psychiatrii.

Do povědomí veřejnosti mimo vědecké okruhy se ayahuaska dostala díky několika publikacím. V roce 1963 ayahuaku lehce proslavili ve svých „The Yage letters“ Allen Ginsberg a William Seward Burroughs. Průlomové publikace byly vydány v roce 1971 Marlen Dobkin de Rios a 1986 L. E. Lunou (Beyer, 2012). Kniha „Ayahuasca Visions“ byla vydána roku 1991 L. E. Lunou a P. Amaringem. V knize přidává Luna komentáře a vysvětlení k detailně propracovaným malbám vizí Pabla Amaringa, kterých malíř nabyl po užití ayahuasy (Luna, Amriongo, 1991, in Beyer, 2012).

3.1.1 Ayahuaska a náboženství

V náboženství byla ayahuaska v 17. století zděšenými katolickými knězi odsuzována stejně jako ostatní halucinogenní rostliny (Metzner, 2010).

Od požívání ayahuasky pouze malými skupinami mestiků došlo k rozšíření její konzumace až k organizovaným skupinám lidí řízených nově vzniklými náboženskými hnutími. K neznámějším a největším církevním hnutím v Brazílii patří Uniao do Vegetal (UDV) a Santo Daime. Právě UDV bylo klíčové při přesvědčování vlády, aby odstranili ayahuasku ze seznamu zakázaných drog. V roce 1982 bylo nakonec v Brazílii užívání ayahuasky při náboženských ceremoniích povoleno (McKenna, Callaway, Grob, 1998).

Nyní stručně uvedeme nejdůležitější charakteristiky obou zmíněných církevních hnutí a bude přidána i stručná charakteristika hnutí Barquinha.

UDV

UDV má největší počet členů, kteří jsou velmi disciplinovaní v dodržování pravidel hnutí. Scházejí se v pravidelných intervalech. McKenna, Callaway a Grob (Ibid.) ve své studii uvádějí, že členové se setkávají 1. a 3. sobotu v měsíci a nápoj konzumují ve stanovený čas. Ve skupině je vůdce, který sezení řídí. Při ceremonii zpívají písně, které mohou mít i morální charakter a jsou prokládány periodami ticha. Ceremonie trvá přibližně 4 hodiny a účastníci většinu času sedí v relaxované poloze (Barbosa, Cauorla, Giglio, Strassman, 2009).

Santo Daime

Je druhé nejpočetnější církevní hnutí v Brazílii. Při ceremoniích probíhajících na tomto území se účastníci kolektivně modlí, zpívají a tancují v rytmu bubnů synchronizovaný tanec nazvaný *bailado*. Ceremonie trvá 12 hodin (Baler, 2005; MacRae, 1992, in Barbosa, Cazorla, Giglio, Strassman, 2009).

Mezi pravidelnými konzumenty obou hnutí můžeme najít i lékaře a další odborně vzdělané lidi (McKenna, Callaway, Grob, 1998).

Barquinha

Barquinha je třetím nejrozvinutějším hnutím v Brazílii, avšak s nejmenším počtem členů. Hnutí se také říká „malá loď“ a členové pijí ayahuasku dvakrát za měsíc (Dawson, 2007; Labate& Araújo, 2004, in Trichter, 2010).

3.2 Šamanský turismus

Šamanský turismus je rychle šířící se fenomén, který trvá již přes 40 let. Poukazuje na každoročně znepokojivý narůstající zájem lidí z různých částí světa o ayahuasku, kteří se rozhodli vycestovat do pralesů Jižní Ameriky a vyzkoušet její účinky (Dobkin de Rios, 2008).

V důsledku rozvoje „šamanského turismu“ a neblahým podmínkám, panujících nejen na okraji pralesa, ale také ve velkých městech, se objevili i nepraví šamani, kteří nevyužívají ayahuasku k léčení, ale pro peníze od dychtivých turistů. Horák (2013, 15) k tomu ještě dodává:

Nabízejí cestovatelům účast na nefalšovaném rituálu, během nějž jsou užívány rostlinné výtažky s psychoaktivními účinky, které domorodá medicína považuje za léky. Tím, že jsou tyto látky hojně zneužívány, stávají se z nich v očích veřejnosti nebezpečné drogy, které se ničím neliší od těch, které lze takřka kdekoliv na světě koupit na černém trhu.

3.2.1 Legalita v Severní Americe

Na pobřeží Severní Ameriky pronikla ayahuaska přibližně před 75 lety. Dostala se do povědomí středních tříd náboženských hnutí, které byly ovlivněny africkými a evropskými proudy (Dobkin de Rios, 2008).

V centru Bostonu vzniklo v roce 1987 hnutí Santo Daime (Groisman, 2000; Clark, 2006, in Beyer, 2012). Hlavní sídlo Uniao do Vegetal můžeme nalézt ve městě Santa Fe na území Nového Mexika. Užívání ayahuasky jako prostředku v náboženském kontextu bylo schváleno v roce 2006 nejvyšším soudem Spojených států amerických (Dobkin de Rios, 2008).

3.2.2 Legalita v Evropě

V Evropě se stalo užívání ayahuasky součástí některých hnutí „New Age“. Avšak v jednotlivých státech je situace s ayahuaskou nejasná, protože DMT, jež nápoj obsahuje, se v některých zemích řadí na seznam zakázaných substancí (Bullis, 2008, in Trichter, 2010).

Požívání ayahuasky je na území České republiky ilegální, protože je DMT zařazeno mezi zakázané substance. Je zapsáno na seznamu návykových látek podle nařízení vlády dle §44 odst. zákona č. 167/1998 sb. o návykových látkách. Jedná se o předpis 463/2013, přílohu č. 4 (www.zakonyprolidi.cz).

3.3 Charakteristika rostliny

Ayahuaska je velká pralesní liána rodu *Banisteriopsis caapi*, z níž se vařením připravuje stejnojmenný, silný halucinogenní nápoj. Do čeledi *Malpighiaceae*, z níž pochází i *Banisteriopsis caapi*, můžeme zařadit přes sto druhů těchto lián (Valíček, 2000).

Valíček (Ibid., 112) popisuje, že liána *Banisteriopsis caapi* „*má hnědou kůru s výraznými lenticelami, listy vějířitě kopinaté a tmavozelené, drobné růžové květy, ze kterých se vyvíjejí dlouze křídlaté nažky srostlé po třech*“.

Banisteriopsis caapi nelezeme v deštných pralesích Brazílie, Bolívie, Ekvádoru, Peru a Kolumbie. Ostatní druhy této liány se objevují především ve vlhkých tropických oblastech ve Střední Americe, na Karibských ostrovech a v severní oblasti Jižní Ameriky (Ibid.).

3.4 Název

Dřevitá liána *Banisteriopsis caapi* dostala pojmenování botanikem Richardem Spruceem v 50. letech 19. století. Při cestování s Alfredem Russellem Wallacem po povodí amazonské řeky Rio Negro si Spruce povšimnul, že indiáni připravovali z této liány neznámý halucinogen, na který o několik let později narazil také v Ekvádoru, kde byl domorodými lidmi nazýván jako ayahuaska (Spruce, 1980, in McKenna, 1999).

Ayahuaska je kečuánské slovo, jehož první část *aya* se překládá jako duch či vyjadřuje označení pro mrtvou osobu a druhá část slova *waska* znamená liána (Luna, 2002). Volně se může překládat jako „nápoj duše“ nebo „nápoj smrti“. Hovorově se jí říká také „nápoj malé smrti“, protože její uživatel může pocítit, jako by se jeho ego rozpouštělo či umíralo. V některých knihách je jmenována jako „réva duše“ či „víno mrtvých“ (Gorman, 2010). Schultes (1982, in McKenna, 1999) také zmiňuje název „víno duší“.

V Brazílii se nejčastěji používá označení „caapi“, „hoasca“, „vegetal“, „daimé“, „santodaimé“. Lidé v Peru a Ekvádoru používají pro stejný nápoj označení „natem“. Ayahuaska je také známá jako „pinde“ nebo „yagé“ (Gorman, 2010; Shukla, 2012). Kmen Ašaniků označuje ayahuasku názvem „kamarampi“, jež je odvozeno od slova „kamarank“, které v jejich jazyce znamená zvracet (Narby, 2006). Zelený-Atapama (2007) poskytuje výčet synonym, které jsou používány různými kmeny. Odvar z *Banisteriopsis muricata*, který je připravovaný převážně kmenem Waroanitů, se označuje slovem „mii“. Obecný název „maicomá“ se používá hlavně v brazilské Amazonii a „yaló“, „yaká“ je typické pro etnika žijící v Kolumbii a Venezuele. Název „natem“ užívá kmen Jíbarů a jedná se o označení směsi s další silnou halucinogenní rostlinou toé (*Brugmansia suaveolens*). Poměrně známými názvy ayahuasky jsou „yagé“, který se používá k označení směsi s rostlinou *Diplopterys cabrerana* a „yajé“ se směsí s rostlinou *Psychotria viridis* u kmene Kofánů. V jazyce Šipibů se používá slovo „nishi“. V závěru výčtu názvů ayahuasky uvádí autor překlad z kečuánského jazyka, ve kterém ayahuaska nachází svůj původ. „Liána smrti“, „šnúra duší“ nebo také „liána mrtvých“. Důvod, proč existuje pro ayahuasku tolik názvů je v první řadě kulturní rozmanitost kmenů osídlujících oblast Amazonie. Šamani také dávají ayahuasce

odlišné názvy podle jejího stáří i výšky, ze které byla její část odřezána, ale také podle toho, jaké přísady byly při přípravě do nápoje přidány (Gorman, 2010).

3.5 Chemické složení

V této kapitole je popsáno chemické složení ayahuasky a je zde také zahrnut stručný popis hlavních látek, které v sobě tento nápoj obsahuje. Nejprve bude v prvním odstavci stručně vysvětlen princip chemického fungování, v druhém bude rozebrán podrobněji.

Nenáhodná kombinace dvou hlavních rostlin, ze kterých se nápoj ayahuasky připravuje, umožňuje průnik důležitým látkám do centrální nervové soustavy (Luna, 2002). Jedna z rostlin (*Psychotria viridis*) obsahuje N,N-dimethyltryptamin (DMT), halucinogenní látku, která je přirozeně vylučována i v mozku. Samostatně je tato látka při orálním požití neúčinná, blokuje ji žaludeční enzym monoaminoxidáza (MAO). Druhá rostlina (*Banisteriopsis caapi*) v sobě nese právě takové látky, které inhibují působení monoaminoxidázy a tak umožňuje N,N-dimethyltryptaminu proniknout do mozku (Riba et al., 2003).

Složení dvou hlavních rostlin, ze kterých se nápoj připravuje, se vzájemně doplňuje a dává možnost vzniku intenzivnímu stavu rozšířeného vědomí (Narby, 2006). Obě rostliny však mají psychoaktivní účinky i samostatně, avšak v mnohem menší míře. První z těchto rostlin je liána čeledi *Malpighiaceae*, nejčastěji tedy její zástupci druhu *Banisteriopsis* a to především rodu *Banisteriopsis caapi*, *Banisteriopsis inebrians* a *Banisteriopsis quitensis* (Zelený-Atapama, 2007). Ty obsahují beta-karbonylové alkaloidy harmin, harmalin, tetraharmalin a další deriváty (Beyer, 2009). Druhou rostlinou přidávanou do nápoje je *Psychotria viridis*. Šamani ji označují vlastním názvem jako „chacrana“. Je to bylina, která obsahuje látku DMT, tedy N,N- dimethyltryptamin, který má halucinogenní účinky (Zelený-Atapama, 2007). DMT je však při orálním užití neúčinné nebo jen velmi slabě (Callaway et al., 1999, in Riba et al., 2003), protože je blokováno enzymem nazývaným monoaminoxidáza (MAO), přirozeně vyskytujícím se v lidském těle. Inhibitorem MAO je právě harmin a jeho deriváty obsažené v liánách druhu *Banisteriopsis* (McKenna, et al., 1984, in Riba, 2003).

Z tohoto důvodu se pro intenzivnější, déle trvající účinky, které vyvolávají bohaté a barevné vize, používají tyto dvě rostliny společně (McKenna, 1999).

3.5.1 Harmin a jeho deriváty

Harmin a harmalin jsou aktivní exogenní indolové halucinogeny, které se řadí do skupiny beta-karbonylů, jejichž strukturu tvoří pětistranný pyrolový cyklus s vazbou na benzenové jádro (McKenna, 1999). Harmin je primárně nejdůležitější, protože umožňuje vznik halucinogenních stavů (Valíček, 2000). Poté je příkládána velká váha tetrahydroharmalinu (THH) a následně harmalinu. Není pochyb o tom, že nejzásadnější funkcí těchto sloučenin je reverzibilní inhibice enzymu žaludeční vystýlky, monoaminoxidázy, který jinak brání průniku DMT do nervových buněk v mozku (Beyer, 2009).

Harmalin způsobuje mimo jiné také dávení a má projímavé účinky. Už malé dávky (200mg), orálně podané dobrovolníkům vyvolaly nevolnost, zvracení i průjem. Ukazuje se však, že na působení harmalinu existuje určitá habituace. U šamanů, kteří již pili ayahuasku stokrát či tisíckrát, se emetivní i purgativní účinky objevují jen zřídka. Mestičtí šamani označují tento stav slovem „mareación“, které znamená nevolnost, zmatenost, opilost (Beyer, 2009).

Naranjo (1967, in Luna, 2002) ve starší publikaci uvádí 4mg/kg jako aktivizační hodnotu harmalinu, při které jeho orální užití způsobí vize. Beyer (2009) uvádí, že celkové množství beta-karbonylů v suché kůře ayahuasky se pohybuje na škále od 0,05 do 1,44 %. Průměrné hodnoty se údajně pohybují od 0,21 do 1,01 %.

3.5.2 DMT

DMT patří do skupiny tryptaminových halucinogenů, které obsahují vyšší rostliny, ale můžeme jej nalézt také jako endogenní produkt v lidském mozku. Je to nejjednodušší tryptamin, který je podobný serotoninu, neurotransmitteru, ovlivňujícího psychedelické stavy (Strassman, 2001). Pozoruhodné je, že zatímco tolerance dávkových a čistících účinků harmalinu se rozvíjí až po čase, pravidelní uživatelé DMT jako jsou šamani, si pro halucinogenní účinky toleranci nevytvoří (Beyer, 2009).

Pět analýz obsahu DMT v listech chacruny (*Psychotria viridis*), vypovědělo o množství DMT na škále od nepozorovatelného množství po 1,77 %. Což tedy znamená, že obsah DMT se v každé studii liší. Naměřené množství se většinou pohybuje od 0,10 do 1,00 %. Zjištění, že některé listy chacruny zřejmě neobsahují žádné měřitelné množství DMT vedlo k myšlence, že ayahuaska vyrobená z takovýchto listů, by podle obecné moudrosti neměla mít žádné psychoaktivní účinky (Beyer, 2009).

3.6 Příprava nápoje

Už samotná příprava tohoto nápoje je ceremonií. Přítomnost liány ayahuasky vštěpuje těm, kteří ji připravují nebo ji pomáhají připravovat jakýsi druh bratrství a soudržnosti. Rostliny jsou v duchu posvátna sbírány v pralese a říká se, že šaman dokáže intuitivně najít jejich hojně zásoby (Shukla, 2012).

Poté, co vegetalista získá dvě až tři kila liány ayahuasky, rozřeže je na kousky, sváže provazem dohromady a vezme domů. Nejlepší doba pro získání ayahuasky (*Banisteriopsis caapi*) je v jejím rozkvětu a ideální stáří liány je deset až patnáct let. Doma liánu nařeže na tak velké kousky, aby se vešly do nádoby, ve které se bude vařit. Někteří šamani používají celou liánu, v jiných oblastech jí zase zbaví kůry, kterou očistí a poté rozdrtí. Následně vegetalista za zpěvu či pískání magických písní icaros vloží čerstvou kůru ayahuasky do přibližně desetilitrového hrnce a na ni pokládá listy chacruny (*Psychotria viridis*), které nasbíral toho rána. Listy *P. viridis* umísťuje stranou, kterou přijímaly slunce směrem dolů. Je to strana s typickým výčnělkem na konci listu rostliny, který po uložení bude směřovat nahoru. Na to pokládá další vrstvu *Banisteriopsis caapi*, tedy 12-15 kousků. Opět přidá dvě plné hrsti listů chacruny a zalije je vodou až po okraj hrnce. Po několika hodinách vaření, když se voda vypaří, přidá šaman stejné množství vody jako na začátku. Tento postup opakuje šestkrát až sedmkrát, proto příprava nápoje trvá asi dvanáct hodin (Luna, Amaringo, 1999; Schultes, Hofmann, 1996; Dobkin de Rios, 2008). V závěru šaman získá asi půl až litr hnědého, hustého vývaru, který může využít hned nebo během měsíce, aniž by byly jeho účinky rozdílné (Schultes, Hofmann, 1996). Furst (1996) udává, že ayahuaska se pak pije po malých dávkách (přibližně 100-150 ml). Subjektivní výpovědi o chuti nápoje byly popsány Kuchařem (1998) jako nakysle hořká, trpká, odporná, nepopsatelná.

3.7 Přísady

Botanik Schultes a chemik Hofmann (1996) v knize *Rostliny bohů zmiňují, že: nejdůležitějšími rostlinami při přípravě ayahuasky jsou dva blízce příbuzné rostlinné druhy *Banisteriopsis caapi* a *Banisteriopsis inebrians*. Do směsi se občas přidávají také jiné rostliny lišící se podle jednotlivých oblastí: *Banisteriopsis quitensis*, *Mascagnia glandulifera*, *Mascagnia psilophylla* var. *Antifebrilis*, *Tetrapteris methystica* a *Tetrapteris mucronata*. Všechny zmíněné druhy jsou velkými lesními liánami patřícími do čeledi *Malpighiaceae*. Domorodci liány *B. caapi* a *B. inebrians* také často pěstují, protože mají rádi své zásoby vždy po ruce (120).*

Jedno ze symbolických vysvětlení šamanů, proč přidávají do nápoje další rostlinné přísady je, že ayahuaska (*Banisteriopsis caapi*) je liána a potřebuje v přírodě oporu, po které by mohla růst. V nápoji jí je tato opora poskytována částmi jiných rostlin, keřů či stromů, které dodávají ayahuasce podporu a sílu (Luna, 2002).

Některé z přísad přidávaných k ayahuasce mohou být užity i samy o sobě, ale mnohé z nich nebyly dosud vědecky dobře prozkoumány. Nejsou známy jejich lokální názvy a některé nebyly dokonce ani identifikovány. Většina z nich však má léčivé vlastnosti (Ibid.).

Do nápoje ayahuasky se nejčastěji přidávají listy *Psychotria viridis* a *Psychotria Carthaginenses* z čeledi *Rubiaceae*, protože obsahují DMT (Schultes, Hofmann, 1996). *Psychotria viridis* je vegetalisty považována za nejdůležitější přísadu. Podle žlázek na spodní straně listů, rozlišují vegetalisté několik typů této rostliny. Pokud na listu najdeme čtyři nebo pět takovýchto žlázek, předpokládá se, že ayahuaska bude silná. Jsou-li žlázy situovány blízko centrální žilnatině listu, rostlina je považována za vhodnou příměs do nápoje (Luna, 2002). Do ayahuasky se mohou použít pouze listy samčí rostliny, které se od samičích rozlišuje malým výběžkem na vrcholku spodní strany listu (Luna, Amaringo, 1999). Bylina je používána převážně Kofány, Kuliny, Kamy a Kašinahuy. Tato vyjmenovaná etnika označují *P. viridis* vlastními názvy. K nejznámějším patří kečuánské „chacrana“, dále „appane“, užívané Kuliny, „kawa“ Kašinahuy, „oprito“ Kofány (Zelený-Atapama, 2007). Hlavním důvodem přidávání *Psychotria viridis* do ayahuasky je kvůli obsahu důležité látky DMT. To zesiluje a udržuje vyvolané vize. Někteří vegetalisté také tvrdí, že bez přidání této rostliny nápoj neúčinkuje (Luna, 2002).

Další rostlinou je durman, který je rozšířen po celé Evropě, Asii i Americe. *Datura suaveolens*, šamany označován také jako „toé“, je druh durmanu, který je považován za nejnebezpečnější a nejsilnější halucinogen. Je používán etniky v oblasti ekvádorských a kolumbijských And. Jeho užívání je však velmi riskantní, může hrozit až úmrtí. (Zelený-Atapama, 2007).

Brunfelsia chiricaspi je rovněž další možnou přidávanou rostlinou do nápoje. Její účinky jsou doprovázeny pocitem chladu, proto se v Amazonii označuje „chiricaspi“, což můžeme z kečuánštiny přeložit jako „ledový strom“. Využívá se v léčitelství i při náboženských obřadech (Valíček, 2000).

Šamani z různých částí horní Amazonie používají jako příměsi i další rostliny. Listy malpigiovité liány *Diplopterys cabrerana* se používají převážně v regionu Aguarico, v Ekvádoru mezi Huambizy a Aguaruny. Kmen Kofánů ji nazývá „oco-yagé“ nebo jen „yagé“ (Zelený-Atapama, 2007).

Vegetalisté nemusí při přípravě použít pouze ayahuasku (*Banisteriopsis caapi*) a jednu další přísadu. Avšak Luna a Amaringo (1999) uvádějí, že není vždy dobré kombinovat velké množství rostlin dohromady.

3.8 Účinky

Halucinogenní nápoj má různorodé účinky na lidský organismus. V této kapitole nejprve uvedeme na jaké oblasti jeho účinky působí, a poté budou tyto oblasti popsány v následujících podkapitolách.

Změny, které nápoj po požití navozuje, začínají 30-40minut po vypití. Svého vrcholu dosahují po dvou hodinách a po šesti hodinách pomalu odeznívají (Riba et al., 2003, in Tupper, 2008)

Po požití nápoje se objevují typické psychedelické účinky, které byly popsány během posledních 50 let. Zahrnují zrakovou a sluchovou stimulaci prolínání sensorických modalit, psychologickou introspekci, která může zahrnovat mimo jiné velkou radost, strach, osvětlení nebo také depresi. Očistné účinky nápoje se mohou taktéž projevit po stránce spirituální nebo fyziologické (Dobkin de Rios, 2008).

3.8.1 Fyziologické účinky

Při intoxikaci má nejprve člověk stavy závratí a nevolností, většinou se začne i potit. Další účinky se mohou projevit v podobě třesu, svědění, rozšíření zorniček a šubavých záchvěvů (Pomilio, A. B., et al., 1999). Člověk může ztratit rovnováhu, pociťovat malátnost. Tyto stavy mohou pozvolna přecházet v příjemné pocity, které jsou doprovázeny nejprve mlhavými, postupně se vyjasňujícími a sílícími barevnými vidinami. Výše popsané projevy mohou být pro člověka vysilující (Schultes, Hofmann, 1996; Valíček, 2000).

V plazmě účastníků po konzumaci ayahuasky můžeme nalézt DMT, harmol, tetrahydroharmalin, harmalin (Riba et al., 2003).

Při užití ayahuasky dochází ke kardiovaskulární stimulaci s mírným nárůstem srdečního tepu a zvýšením diastoly. Hypertenzní kolize však nebyla v celé šíři výzkumu zaznamenána (Riba et al., 2003; Dobkin de Rios, 2008).

Obecně 20-40 minut po požití ayahuasky, uživatel podlehně nepřekonatelnému nutkání zvracet, které je někdy spojeno s podobným nekontrolovatelným nutkáním vyměšování. Mnoho lidí, kteří pijí ayahuasku tuto část nesnáší, ale očištění je jedním z největších efektů při léčení. K očištění dochází po stránce fyzické, emocionální i spirituální (Gorman, 2010). Tyto emetivní a purgativní účinky pročišťují uživatele také od červů a jiných tropických parazitů, kteří se do těla mohou dostat ze špatně skladovaného či špatně uvařeného masa. V pralese jsou navíc rozšířená i hlístová onemocnění a kvůli nehygienickým podmínkám jsou spóry hlíst přenášeny vzduchem. Avšak ayahuaska má díky obsahu harmalinových alkaloidů antihlístové účinky (Shukla, 2012).

Jako i jiná psychedelika dokáže ayahuaska u lidí potlačit také hlad. Díky jejímu požívání nemuseli šamani určitou dobu na lov (Dobkin de Rios, 2008).

Kontradikční fyziologické účinky

Ayahuaska může způsobit negativní interakci s určitým typem jídla a potravin, proto mohou být před požitím ayahuasky dodržovány diety. Ty většinou vymezují stravu bez solí, koření, cukrů, tuků a podobně (Ibid.). V různých publikacích můžeme najít obsáhlé seznamy dalších surovin, je však zbytečné provádět zde jejich výčet.

Dieta se netýká pouze jídla, ale i dalších aspektů. Například mužům je zakázáno jakékoli pohlavní uspokojování před zkušeností s ayahuaskou. Důvodem jsou změny hladin testosteronu v organismu, které mohou snížit její účinky. Dodržováním těchto pravidel před sezením se zvyšuje hladina serotoninu v mozku. Tím se může snížit intenzita zvracení i intenzita průjmu (Ibid.).

Třída sloučenin nazývané beta-karbonily, které ayahuaska obsahuje, mají potenciál nebezpečně reagovat s ostatními drogami, jako jsou amfetaminy a MDMA (extáze) stejně jako s antidepresivy a anxiolytiky jako je Prozac, Zoloft, Lexapro, Effexor (Ibid.).

3.8.2 Psychologické a spirituální účinky

Purgativní účinky působí nejen na vyprázdnění žaludku, ale účastníci mají také možnost „očistit se“ od svého strádání v životě, vzpomínek, které v sobě uchovávají a zahlcují si tak mentální i spirituální oblast. Ayahuaska může napomoci uživateli se od tohoto zmatku oprostít (Gorman, 2010).

Očišťování těla, mysli i ducha v průběhu ayahuaskové ceremonie může být počátkem procesu hluboké osobnostní i spirituální transformace, která může pokračovat i po jediném užití nápoje. Osobní zkušenost je individuální a pokaždé unikátní. Ayahuaska při léčení přináší možná více než pochopení toho, co se v životě účastníka děje (Shukla, 2012).

Dle tradičního přístupu se duch ayahuasky dostává do nejniternějších částí lidské duše a kořenů, kde nachází traumatické události a přiměje je vyplavat na povrch. Jedince tak dostane do děsivých chvil zániku vlastního ega. Umožní mu prožít vše špatné znovu a negativní vzpomínky eliminovat. V symbolické podobě se při zvracení těchto traumat jedinec zbavuje. Není to však stejné jako zvracení ze špatného jídla. Gorman (2010) to popisuje, jakoby velké celky tělesných významů byly explozivně vymrštěny z lidských útroby. Při ceremonii s ayahuaskou člověk nemůže podvést sám sebe tím, že by před sebou zakrýval své vlastní vzpomínky (Shanon, 2002).

Schultes (1982, 206, cit. Luna 2002, 80) popisuje, že:

Caapi opravdu prostupuje každý aspekt lidského bytí. Zasahuje do prenatálního života, ovlivňuje život po smrti, působí během pozemské existence, hraje svou roli

nejen ve zdraví a nemoci, ale i ve vzájemném vztahu mezi jedinci, vesnicemi a kmeny, v míru i ve válce, doma i na cestách, při lovu nebo při zemědělství. Člověk by skutečně mohl jen stěží jmenovat aspekt žití nebo umírání, bdělosti či spánku, kde by halucinogen caapi nehrál vitální a vsutku ohromující úlohu.

3.8.2.1 Emoční a kognitivní aspekty

Australský antropolog Robin Rodd (2006, in Dobkin de Rios, 2008) věří, že užívání ayahuasky původními obyvateli přispívá k harmonizaci emocí ve skupinách a tím umožňuje sociální stabilitu. Větší dávky ayahuasky, kromě toho, že více stimulují vizuální kůru, mohou způsobit také zvýšenou empatii mezi uživateli. Podle studie Villaescusy (2006, in Kavenská, 2013), která se zaměřovala na účinky ayahuasky po jednom sezení, došlo u účastníků k navýšení intenzity emocí, jak pozitivních, tak i negativních (smutek, úzkost, emoční otupělost), avšak s převahou těch pozitivních (radost, otevřenost, vyrovnanost).

Antropologická literatura uvádí, že rostlina stimuluje mentální schopnosti. Již dávno bylo poukázáno na účinek nápoje, kterým může dojít ke snížení úzkosti. Ayahuaska taktéž ovlivňuje paměť, emoce i pozornost (Dobkin de Rios, 2008). Díky vidinám, které mají příjemný či nepříjemný podklad, mohou účastníci sezení prozkoumat své pocity a myšlenky (Vitebsky, 1996). Účastníci mohou mít pocit, že objekty nacházející se v jejich vizuálním poli vibrují, třpytí se, blikají. Při zavřených očích dochází k nárůstu intenzity těchto vizí. Zvuky mohou být vnímány odlišně (Riba et al., 2003). Opět dle výsledků studie Villaescusy (2006, in Kavenská, 2013) docházelo u účastníků ke zlepšení soustředění a uvědomění si myšlenkových strategií a podobně. Riba et al. (2003) dodává, že mohou pocítit zrychlení myšlení i změnu kvality myšlení. Může být také ovlivněna vůle účastníků, jejich záměry a mohou pocítit vzrušení.

3.8.2.2 Spirituální účinky

Níže popsané spirituální účinky nejsou předkládány jako obecný vědecký fakt, nýbrž jako příklady, jak se ayahuaska v této oblasti může projevit.

Stav rozšířeného vědomí může zahrnovat vjemy nemateriální, za normálních okolností neviditelné, vjemy spirituálních bytostí a entit. Ve vizích mohou být spatřena zvířata, velmi často v podobě jaguára nebo hada. Mohou se objevit vize

rostlin, stromů, hub či určitých míst (nejčastěji to bývá řeka, prales) a zesnulých předků. V tomto stavu se člověk může také identifikovat se zvířetem nebo se v něj „proměnit“ (Metzner, 2010).

Ludwig (1969, in Dobkin de Rios, 1972) uvádí, že se ve vizích objevují geometrické tvary, barvy, vzorce, které jsou však odlišné od těch, které můžeme spatřit v běžné realitě. Účastník může také zažít zastavení času, jeho zpomalení nebo naopak zrychlení. Barbosa, Giglio, Dalgalarondo (2005) dále uvádí subjektivně vnímané změny tělesného obrazu, separaci mezi tělem a myslí způsobenou „něčím“ z vnějška.

Někteří šamani tvrdí, že vjemy vyvolávají duchové, jiní šamani zase tvrdí, že tyto představy vycházejí z jedincova nevědomí. Tato tvrzení mají však stejný základ v tom smyslu, že představy jsou ukotveny uvnitř každého člověka a je jen na daném jedinci, co do nich sám vloží (Vitebsky, 1996).

Šaman vize údajně využívá k zjištění pravé příčiny nemoci, k nalezení ztracených věcí či osob, cestám do jiných dimenzí, komunikaci s rostlinami a mnohým dalším potřebám (Zelený-Atapama, 2007). Reichel-Dolmatoff (1975, in Luna, 2002) říká, že díky účinkům ayahuasky může šaman vstupovat do jiných dimenzí, kde navazuje kontakt s neviditelným duchovním světem. Po požití nápoje mohou uživatelé také projít zkušeností se smrtí (Luna, 2002).

Dobkin de Rios (2008) uvádí, že k účinkům rostliny patří i udělování paranormální síly uživatelí, například mu umožňuje číst myšlenky druhých nebo rozpoznat jejich negativní emoce a záměry.

3.9 Icaros

„Člověk je jako strom. Za vhodných podmínek mu vyrůstají větve. Tyto větve jsou *icaros*.“ Don Alejandro

Prakticky všechna sezení s ayahuaskou jsou doprovázena zpíváním či pískáním šamanů. Tento signifikantní element ceremonie je považován jako zásadní při procesu léčení nebo prorokování. Písně mají poměrně rychlý charakter podobný rytmu šamanského bubnování. Jsou nazývány *icaros* (Metzner, 2010).

3.9.1 Definice

Icaros můžeme charakterizovat jako „magické chvalo zpěvy, hymny, popěvky, zaklínadla šamanů, která navozují vidění a lákají duchy ke komunikaci“ (Zelený-Atapama, 2007, 56). Dle Metznera (2010) to jsou uklidňující a melodická zaklínadla, ve kterých spočívá velký rozsah léčitelovy síly. Naučit se většinou obrovskému repertoáru těchto písní je nezbytnou součástí pro každého, kdo se chce stát vegetalistou (Luna, 2002). Dle počtu písní *icaros*, kterými šamani disponují, indikujeme jejich oddanost, schopnosti a sofistikovanost (McKenna, 1999).

3.9.2 Jazyk písní

Slovo *icaros* zřejmě pochází z kečuánského slova „*icaray*“, které vyjadřuje v překladu „foukat kouř“ za účelem léčby (Parker a kol, 1976, in Luna, 2002). Zelený-Atapama (2007) ve své knize toto slovo odvozuje také z kečuánštiny, avšak z tvaru „*icarar*“, tedy očarovat.

Samotné písně jsou zpívány nejen ve španělštině, ale také v mnoha dalších domorodých indiánských jazycích. Často jsou tyto jazyky vzájemně kombinovány, protože čím je text písně složitější na zapamatování, tím jsou *icaros* považovány za mocnější (Whitten, 1981, in Luna, 2002).

3.9.3 Získání *icaros*

Připomeňme si, že tradiční medicína v Jižní Americe předpokládá existenci duchů, které mají rostliny, zvířata i místa a za určitých podmínek je s nimi možno komunikovat (Kavalírová, 2006 in Horák, 2013). V tomto pojetí jsou vnímáni jako ochránci, doktoři a učitelé šamanů (Razam, 2010). Rostlinoznalci (*vegetalistas*) věří, že každá rostlina má svého ducha, který vlastní magickou melodii. Tuto melodii vegetalista získá, když rostlinu užije a to buď samostatně nebo jako přísadu v ayahuasce. Rostliny šamanům kromě magických písní předávají i spoustu dalších informací. Jak rozeznat duchy zvířat, jak a kdy využít účinky rostlin a pomáhají jim také při léčení. Znalosti i písně jsou převážně získávány při šamanově iniciaci, kdy tráví většinu času v izolaci, dodržuje striktní, rozmanité diety, užívá rostliny-učitelky a navazuje tak kontakt s duchovním světem (Luna,

2002). Jak uvádí Métraux (1967, in Luna, 2002) informace o léčení nejsou předávány zkušenými léčiteli na ty méně znalé, nedědí se z rodičů na potomky. Jsou předávány prostřednictvím snů a vizí. Sami šamani tvrdí, že veškeré jejich dovednosti jim byly poskytnuty rostlinami.

3.9.4 Modifikace vizí

Icaros se využívají při rituálech ayahuaskových sezení, protože dokáží modifikovat vize účastníků, umí zvýšit nebo naopak snížit jejich intenzitu. Melodii a slovy šamana je účastník veden ve spleti svých vjemů a zároveň jsou tím také prohlubovány účinky ayahuasky. Písně přispívají k pozvednutí emocionálního stavu účastníků a během ceremoniálu se zpívají za účelem zvýšení opojení (*subir mareación*). Díky vyvolanému opojení zní tyto magické popěvky pro posluchače při rituálu velmi krásně (Luna, 2002; Narby, 2006; Vitebsky, 1996).

Ayahuasku při ceremonii požije šaman i participant a zpíváním *icaros* vytvoří, jak uvádí McKenna (1999, 280), z velké části vizuální zážitky:

Ayahuasqueros zvukem a slovními pokyny směřují léčivou energii do různých částí těla pacienta nebo do dosud nepoznaných oblastí jeho osobní historie, kde se usadilo psychické napětí. Tyto metody se často výrazně podobají metodám moderní psychoterapie, jindy se dokonce zdá, že se jedná o porozumění možnostem a energiím, které západní teorie léčení ještě neobjevily.

Rytmický zpěv podporuje pohyb skrze proud vizí a minimalizuje pravděpodobnost ustrnutí v děsivých zkušenostech sídlících v nitru účastníka (Metzner, 2010).

Podmínky, které účastníci podstupují - pití nápoje za tmy, přísná dieta, pobyt v džungli, ale také samotné účinky nápoje na tělo, vyvolávají vysoce ovlivnitelný stav, při kterém je šaman schopen pomocí *icaros* vyvolat u všech účastníků ayahuaskového sezení společnou vizi (Luna, 2002).

3.9.4.1 Synestezie

Díky vlivům psychotropních rostlin se může jejich uživatel dostat do stavu synestezie, kde je možné nahradit jeden lidský smysl druhým. To znamená, že písně *icaros* mohou být slyšitelné vizuálně, obrazce jimi vytvořené mohou být vnímány akusticky. Neurologie tuto schopnost vysvětluje křížením cest některých

procesů v mozku (Zlený-Atapama, 2007). Tento jev byl popsán například v knize Kosmický had, kde autor zmiňuje, že se šamani dostávají ke svým vizím pomocí písní *icaros* (Towensley ,1993, in Narby, 2006), které získají prostřednictvím trojrozměrných obrazců, jež jim splývají v melodii. Je to takzvaná „vizuální hudba“, kterou pak šamani dokáží údajně jednoduše napodobit (Gebhartová-Sayerová, 1986, in Narby, 2006).

3.9.5 Využití *icaros*

Využití *icaros* není v této práci vědecky podloženo, můžeme však zde nalézt výklad z publikací některých autorů.

Šamani podle jejich tradičního vysvětlení využívají, že živá i neživá hmota, vesmír vibruje a vytváří tak pohyb. Vhodně zvolenými vibracemi, které vytváří hudbou, písněmi, bubnováním tedy údajně komunikují s organickou i neorganickou hmotou či jinými bytostmi (Zlený-Atapama, 2007). Písně mohou být využity při léčitelských praktikách, kdy *cruandero* na začátku ceremonie dle tradičního pojetí volá jejich prostřednictvím duchy, komunikuje s nimi a prosí je, aby ho pomáhali při léčbě pacientů vést. Existuje mnoho druhů *icaros*, kterými *curanderos* údajně léčí různé nemoci. Při sezení však nemusí zpívat písně pro každou osobu zvlášť, každý si údajně vezme z popěvku to, co v danou chvíli zrovna potřebuje (Razam, 2010). *Icaros* se tedy nevyžívají pouze při sezení s ayahuaskou pro posílení a modifikování vizí, léčitelství či diagnostice nemocí, ale také pro posílení účinků léčivých rostlin. V tradičním pojetí slouží k vyvolávání duchů rostlin-učitelek (*plantas maestras*), k cestování do jiných sfér či k věštění (Tupper, 2006).

VÝZKUMNÁ ČÁST

4 Cíle výzkumu a výzkumné otázky

V teoretické části jsme se zabývali charakteristikou rostliny, jejím chemickým složením, přípravou nápoje, jehož je hlavní přísadou a v neposlední řadě jsme se zaměřili také na jeho účinky. I když kořeny užívání nápoje započínají v pralesích Jižní Ameriky, za poslední desetiletí se začal rozrůstat také do Severní Ameriky i Evropy. Nalezneme jej také v České republice, avšak jeho požívání je zde nelegální, jelikož obsahuje zakázanou substanci DMT. Výzkumnou část se budeme snažit propojit s částí teoretickou zejména s kapitolou účinků nápoje.

Jako cíl této bakalářské diplomové práce jsme si zvolili prozkoumat subjektivní prožitky participantů po požití ayahuasky na území České republiky. Celý výzkum je orientován deskriptivně a naším záměrem bylo komplexní zachycení tohoto fenoménu. Jelikož je tento cíl příliš obecný, v následujícím odstavci proto uvedeme cíle dílčí.

Nejprve jsme chtěli zjistit motivaci participantů ke konzumaci ayahuasky, tedy z jakého důvodu se účastníci rozhodli vyzkoušet tento halucinogenní nápoj. Jedním z dílčích cílů výzkumu bylo také zmapovat podmínky, za kterých proběhlo sezení s ayahuaskou na území České republiky - v jaké formě bylo sezení vedeno a kým bylo vedeno. Dalšími cíli výzkumu bylo zjistit, jaké somatické, kognitivní a emoční aspekty byly vnímány po konzumaci ayahuasky. V neposlední řadě nás zajímaly prožitky participantů ayahuaskových sezení v oblasti spirituálních a vizuálních oblastí. Cílem bylo taktéž zjistit, jaké změny se odehrály v životě účastníka, po absolvování ayahuaskového sezení.

Na základě stanovených cílů byly vytvořeny tyto výzkumné otázky:

- 1) *Jaké důvody vedly respondenty k požití ayahuasky?*
- 2) *Dodrželi respondenti před požitím ayahuasky dietu, kdo a v jaké formě vedl sezení na území České republiky?*

- 3) *Jaké somatické subjektivní prožitky se projevily u respondentů po požití ayahuasky na území České republiky?*
- 4) *Jaké psychické subjektivní prožitky se projevily u respondentů po požití ayahuasky na území České republiky?*
- 5) *Jaké subjektivní spirituální prožitky se projevily u respondentů po požití ayahuasky na území České republiky?*
- 6) *Jaké změny nastaly v životě respondentů po absolvování sezení s ayahuaskou na území České republiky?*

5 Metodologický rámec

V této diplomové bakalářské práci byl zvolen kvalitativní přístup z důvodu lepšího porozumění problému v jeho celkovém kontextu. Přístup se zaměřuje na jedinečné a neopakovatelné fenomény, které lidé mohou vnímat velmi odlišně, v různých rovinách a kvalitách. Neopomíjí detaily hloubky prožívání a zachycení zkušeností tak, jak je interpretují lidé ze svého subjektivního pohledu (Miovský, 2006; Hendl, 2005).

Protože v životních situacích existuje mnoho nepravidelností a zákonitostí, které působení jedinců mění a odlišují, je důležité zachycení významné charakteristiky kvalitativního přístupu, která je nazývána kontextuálnost (Miovský, 2006). Za další charakteristiku považuje Břicháček (1981, in Miovský, 2006) historičnost, která slouží jako souhrnné označení pro procesuálnost a dynamičnost. Procesuálnost nám říká, že se přirozená povaha dějů okolo nás odehrává v procesu, který nejprve vznikne, rozvíjí se a následně zaniká. To vše se váže na dynamiku, ve které různé faktory ovlivňují průběh procesu, mění ho a tím způsobují, že není lineární. Přístup cíleně využívá princip reflexivní povahy (Miovský, 2006).

Výhodu kvalitativního přístupu můžeme nalézt v jeho pružnosti, protože výzkumné otázky stejně tak jako výzkumný plán lze v průběhu výzkumu měnit či modifikovat. Této pružnosti taktéž podléhá použití metod ve fázi analýzy (Hendl, 2005).

Jako typ výzkumu bylo zvoleno fenomenologické zkoumání. Hendl (2005, 128) ve své knize rozvádí popis metody:

Hlavním cílem fenomenologického zkoumání je popsat a analyzovat prožitou zkušenost se specifickým fenoménem, kterou má určitý jedinec nebo skupina jedinců. Tento přístup vychází z filozofické fenomenologie. Výzkumník se snaží vstoupit do vnitřního světa jedince, aby porozuměl významům, jež fenoménu přiřkládá. Výzkumník analyzuje získaná data, aby zachytil esenci prožité zkušenosti. V rámci fenomenologické studie se vytváří popis a interpretace sdělených prožitků.

Po skončení analýzy sestavuje výzkumník zprávu v podobě bohatého textu o prožitých zkušenostech participanta, který „zní pravdivě“ a umožňuje čtenáři vcítit se do situace a poskytuje vhled člověku, který danou zkušenost nemá (Hendl, 2005).

6 Metody tvorby a zpracování dat

Pro tvorbu dat byla ve výzkumu použita metoda polostrukturovaného dotazníku, který byl sestrojen se zaměřením na subjektivní prožitky participantů po užití ayahuasky. Jelikož na toto téma neexistuje dotazník, který by byl standardizovaný, byly otázky vytvořené metodou vlastní konstrukce. Po schválení sestrojených otázek vedoucím této práce, byl dotazník umístěn na internetový server. Avšak před jeho zprovozněním bylo testováno jeho fungování a správnost zachycení dat pomocí pilotní studie, která byla provedena 7. 12. 2013 v 11:55. Jedinec, na kterém byla provedena, nebyl zařazen mezi ostatní participanty, protože nesplňovat kritéria stanovená pro tento výzkum. Oficiální provoz dotazníku byl zahájen o tři dny později, tedy 10. 12. 2013 a první odpověď byla obdržena tentýž den.

Tato metoda byla zvolena ze dvou hlavních důvodů. Prvním z nich bylo zachování naprosté anonymity participanta, jelikož je ayahuaska v České republice považována za ilegální, protože obsahuje zakázanou substanci DMT (N,N-dimethyltryptamin). Druhým důvodem byla dobrá dostupnost této metody pro účastníky výzkumu. Participanté mohli dotazník vyplnit v pohodlí domova a nebyli omezováni daty schůzek ani časovou náročností rozhovorů. Díky jeho polostrukturované formě dostali možnost vyjádřit se k položeným otázkám i vlastními slovy. Nakonec výhodou můžeme najít také v tom, že výzkumník nemohl

participanty nijak ovlivnit stylem pokládání otázek ani ovlivnit jejich motivaci vzájemnými nesympatiemi a střety.

Nevýhodou této metody je, že výzkumník nemá možnost doptat se na podrobnější informace, a položit doplňující otázky. Mohlo taktéž dojít k chybnému vyplnění dotazníku ze strany respondenta - vynechání odpovědí, nepochopení otázky. Další nevýhody jdou podrobněji rozebírány v kapitole diskuze.

Před vyplněním dotazníku byl participantům rozeslán průvodní e-mail, který obsahoval zároveň odkaz na stránku se samotným dotazníkem. V této průvodní instrukci byli potenciální participanti seznámeni se záměrem výzkumu a kritérii pro jeho účast, o naprostém zachování anonymity a o tom, jak bude nakládáno s výsledky. Také byli žádáni, aby dotazník šířili a přeoslali jej lidem, o kterých vědí, že mají zkušenost s požitím ayahuasky. Nakonec byla uvedena výzkumníková e-mailová adresa pro případné dotazy participantů, univerzita a celé jméno. Dále bylo participantům vysvětleno jak postupovat při vyplňování samotného dotazníku. Po kliknutí na odkaz byla participantům opět zobrazena průvodní instrukce.

Dotazník byl rozdělen na dvě části. První z nich obsahovala 6 úvodních otázek, které se zaměřovaly na osobní informace respondenta (věk, pohlaví) a okolnosti samotného sezení s ayahuaskou, tedy počet absolvovaných sezení, forma, ve které bylo sezení vedeno a také kým bylo vedeno. Následně nás zajímalo, zda participanti dodrželi před požitím ayahuasky dietu. Pokud byla odpověď u této otázky kladná, byli dotázáni, v čem dieta spočívala. Jako konečnou a zásadní otázku této části jsme zvolili důvod, proč se participanti rozhodli absolvovat toto sezení.

Ve druhé části dotazníku bylo stanoveno 13 uzavřených rozhodovacích otázek, týkajících se subjektivních prožitků participantů, které byly vyvolány požitím ayahuasky na území České republiky. Internetový dotazník byl sestaven tak, aby respondenti vždy zaškrtnuli odpověď na otázku uzavřenou. Pokud však jejich zaškrtnutá odpověď byla kladná, tedy například „objevilo“, „prožil/a“, „pozoroval/a“, „změnilo“ a podobně, byli vyzváni k popsání subjektivních prožitků vlastními slovy do volného pole pod otázkou pomocí vodítek, které byly do dotazníku zařazeny u většiny otázek pro inspiraci a hlubší objasnění dané problematiky.

Otázky v dotazníku byly sestaveny na podkladu výzkumných otázek. Dotazník byl zaměřen na tématické okruhy, které pokrývaly emoční, kognitivní a somatické aspekty, vize a jejich charakter, vztah účastníka k sobě samému a k ostatním lidem, spirituální a vrcholové zážitky. Na závěr tohoto dotazníku byly participantům položeny doplňující otázky, zda sezení s ayahuaskou naplnilo jejich očekávání a zda je něco důležitého, co potřebují sdělit.

7 Výběr výzkumného souboru a jeho charakteristika

Informace o základním souboru nám nejsou známy, protože dosud nebyly na území České republiky zmapovány.

V kvalitativním výzkumu se pravidlo znáhodnění používá velmi zřídka, a proto se pravděpodobnostní výběr nepoužívá téměř vůbec. Metody pro uplatnění dílčích postupů výběru vzorku z populace nazýváme souhrnným názvem jako nepravděpodobnostní metody výběru. Zvolené dílčí postupy se během výzkumu mohou měnit či rozšířit, nejsou stanoveny napevno (Miovský, 2006).

K výběru respondentů byla použita metoda záměrného (účelného) výběru, respondenti byli oslovováni skrze získanou e-mailovou adresu, další kontakty pak byly rozšířeny vedoucí této bakalářské diplomové práce PhDr. Veronikou Kavenskou Ph.D., taktéž pomocí internetu. Ostatní účastníci byli získáni metodou sněhové koule (snowball sampling). Tato metoda patří v kvalitativním přístupu k nejčastěji používaným. Spočívá v oslovení respondentů, kteří se po účasti na výzkumu stanou informátory a předají doporučení na další jedince v populaci, kteří splňují kritéria pro účast na výzkumu (Hartnol et al., 2003, in Miovský, 2006).

Jedno z kritérií pro zařazení účastníka do výzkumu byla podmínka minimálně jednoho užití ayahuasky. Další zvolené kritérium bylo, že požití nápoje muselo proběhnout na území České republiky. Výzkumný soubor pro empirickou část této bakalářské diplomové práce tedy tvořili záměrně vybraní jedinci, kteří měli zkušenost s požitím ayahuasky na území České republiky. Počet lidí podílejících se na vyplnění dotazníku a zařazených do výzkumu, se po dvou měsících ustálil na čísle 11. Z toho konečného počtu nebyl vyřazen žádný respondent. Celkový počet vyplněných dotazníků však dosáhl čísla 12 z důvodu prvně provedené pilotní studie, jejíž účastník nese označení číslo 1. Pro nesplnění kritérií nebyl

zařazen mezi ostatní respondenty. Je důležité podotknout, že v tabulkách i výsledcích, které budou následovat, jsou proto respondenti číslováni od čísla 2. Charakteristika výzkumného souboru je shrnuta v následujících tabulkách:

Účastník	Pohlaví	Věk	Počet sezení
2	Žena	34	1
3	Žena	32	4
4	Muž	26	9
5	Žena	31	3
6	Žena	46	4
7	Žena	44	2
8	Muž	28	3
9	Žena	33	4
10	Muž	43	13
11	Muž	29	1
12	Muž	34	13

Tabulka číslo 1: Charakteristika výzkumného souboru

Pohlaví	Počet respondentů	Průměrný počet sezení	Průměrný věk
Muži	5	7,8	32
Ženy	6	3	36,7
Σ	11	5,2	34,6

Tabulka číslo 2: Charakteristika výzkumného souboru

Tabulka číslo 1 nám popisuje věk respondentů a počet sezení, které daní jedinci absolvovali na území České republiky. Z této tabulky můžeme vyčíst, že věk respondentů se pohybuje v rozsahu od 26 let (minimum) do 46 let (maximum). Průměrný věk obou pohlaví, který popisuje tabulka číslo dvě je 34,6 let. Z toho je průměrný věk mužů 32 let a průměrný věk žen 36,7 let.

Počet absolvovaných sezení s ayahuaskou dosahuje v tomto výběrovém souboru svého maxima na čísle 13 (Tabulka číslo 1). Muži absolvovali v průměru

7,8 sezení a ženy průměrně 3 sezení. Obě dvě pohlaví dohromady pak průměrně absolvovali 5,2 sezení (Tabulka číslo 2).

Tabulka číslo 2 nám dále charakterizuje poměr mužů (5) a žen (6) z celkového počtu lidí (11) spadajících do stanovených kritérií tohoto výzkumu.

Vzhledem k malému počtu dosažených responsí a celkovému způsobu získávání dat nemohou být dále podané výsledky zcela reprezentativní a generalizované na soubor základní.

8 Metody analýzy dat

Odpovědi jednotlivých účastníků byly z internetového serveru přepsány do dokumentu v počítačovém programu Microsoft Word, jednou překontrolovány a následně vytisknuty. Poté byly dotazníky pročitány. Současně byly také podtrhávány důležité informace z oblastí, které stanovily výzkumné otázky. Tyto informace byly v heslech přepsány na samolepící papírky, aniž by byla narušena jejich obsahová podstata, a umístěny na okraje vytisknutých dotazníků. Papírky byly z přední strany označeny číslem otázky z dotazníku, ve které se dané heslo vyskytlo, ze zadní strany byly popsány číslem respondenta. Tento kódovací klíč výrazně usnadnil pozdější dohledávání přesných citací respondentů. V dalším kroku pak byly papírky s hesly od všech participantů tříděny dle odpovědí se stejným číslem a přilepeny na čisté papíry vždy nadepsané odpovídajícím názvem dané dotazníkové otázky.

Tyto kroky bylo nutné provést před zahájením analýzy, pro kterou byla zvolena metoda vytváření trsů a metoda prostého výčtu.

Metoda vytváření trsů

Miovský (2006, 221) uvádí, že:

Metoda vytváření trsů obvykle slouží k tomu, abychom seskupili a konceptualizovali určité výroky do skupin, např. dle rozlišení určitých jevů, místa případů atd. Tyto skupiny (trsy) by měly vznikat na základě vzájemného překryvu (podobnosti) mezi identifikovanými jednotkami. Tímto procesem vznikají obecnější, induktivně zformované kategorie, jejichž zařazení do dané skupiny

(trsu) je asociováno s určitými opakujícími se znaky, určitým charakteristickým uspořádáním atd.

Vytváření trsů v tomto výzkumu zahrnovalo třídění hesel, která se nacházela přilepená na čistých papírech. V rámci jednotlivých otázek byly informace seskupovány na základě podobnosti a překryvů jevů, poté k nim byla vytvořena a pojmenována nadřazená kategorie.

Metoda prostého výčtu

Metoda prostého výčtu zahrnuje kvalitativní i kvantitativní postupy a pohybuje se tak na jejich rozhraní. Udává nám, jak často nebo v jakém poměru se námi sledovaný jev vyskytnul (Miovský, 2006). Dozvídáme se kromě intenzity a frekvence výskytu také důležité vlastnosti o jeho kvalitě. Jednoduché frekvenční analýzy se v kvalitativních analýzách staly jejich běžnou součástí (Čermák, Štěpáníková, 1998, in Miovský, 2006).

9 Výsledky empirického šetření

V první části dotazníku, úvodních otázkách, byli respondenti dotazováni na důvod, který respondenty vedl k požití ayahuasky, formu vedení sezení s ayahuaskou, osobu, která sezení vedla, zda dodrželi dietu před sezením a v čem spočívala. Tyto úvodní dotazy odpovídají výzkumným otázkám číslo 1 a 2, které budou podrobněji rozebrány v následující kapitole.

V druhé části dotazníku, která se zaměřuje na subjektivní prožitky participantů, budou rozebrány výzkumné otázky, týkající se subjektivních somatických (výzkumná otázka 3), subjektivních psychických (výzkumná otázka 4) a subjektivních spirituálních aspektů (výzkumná otázka 5), které subjektivně vnímali respondenti po požití ayahuasky. Dále bude rozebrána výzkumná otázka číslo 6, která se věnuje subjektivně pocitěným změnám v životě respondentů po zkušenosti s ayahuaskou. Ve výzkumných otázkách byly vytvořeny kategorie, ve kterých jsou dále rozvíjeny podkategorie, vzniklé v průběhu kódování. V těchto podkategoriích jsou zahrnuty výpovědi respondentů, kteří se vyjádřili o daném tématu, nebo zde byla jejich výpověď na základě překryvů přiřazena.

9.1 Výsledky první části dotazníku

Výsledky první části dotazníku zahrnují výzkumné otázky číslo 1 a 2. V následujících odstavcích budou popsány okolnosti, za kterých proběhlo sezení s ayahuaskou. Nyní bude prezentována první výzkumná otázka.

1) Jaké důvody vedly respondenty k požití ayahuasky?

V první výzkumné otázce **zabývající se záměrem**, který vedl respondenty k užití ayahuasky, vyplynulo z odpovědí celkem 5 důvodů. Nejvíce jmenovaným bylo rozvíjení **sebepojetí**. V této oblasti se objevovaly výpovědi o „*sebepoznání*“, které uvedlo dohromady 6 respondentů (2, 3, 4, 6, 8 a 9) z 11. Respondenti 3 a 9 chtěli pozvednout vlastní „*seberozvoj*“ a respondent číslo 3 uvedl jako důvod pro účast na sezení své „*sebepřijetí*“.

Druhým nejčastějším důvodem byla **zvědavost** respondentů. Respondent číslo 11 napsal, že jeho záměrem zúčastnit se sezení s ayahuaskou byla „*zejména zkušenost s tím, co ayahuaska umí, ale také touha vymanit se alespoň na chvíli ze všední každodennosti pracovní rutiny*“. Respondenta číslo 6 doslova přiměla ke zkušenosti s ayahuaskou „*zvědavost, jak to všechno funguje*“. Uvedl, že nepotřeboval vyřešit žádný psychický ani fyzický problém. Do této kategorie byl zařazen ještě respondent číslo 5, který chtěl „*zkusit něco nového*“ a respondent 7, který dostal doporučení od kamaráda, jenž v minulosti absolvoval workshop s ayahuaskou.

Třetí oblast vypovídající o záměru respondentů, byla nazvána **duchovní rozvoj**, ke kterému se vyjádřili dva respondenti. Odpovědi se týkaly zejména „*spirituálního poznání*“ (respondent 10), „*nasměrování duchovní cesty a prohloubení duchovního prožitku*“ (respondent 5).

Dalším záměrem participantů bylo **vylepšení tělesného a duševního fungování**. Oblast zahrnovala výpovědi o vyladění těla (respondent 4), doplnění energie a očištění somatické i duševní stránky (respondent 2). „*Psychofyzické pročištění, zbavení psychických blokad, strachů, úzkostí*“ byly důvody respondenta 12.

Poslední oblast záměrů respondentů byla nazvána **jiné důvody**. Ty zahrnovaly „léčení“ (respondent 10), „zlepšení života“ (respondent 9), „vyjasnění situace se zemřelou matkou“ (respondent 4) a jiné nespecifikované „osobní důvody“ (respondent 7).

2) *Dodrželi respondenti před požitím ayahuasky dietu, kdo a v jaké formě vedl sezení na území České republiky?*

Na otázku zda respondenti dodrželi před sezením **dieta**, jich 100 % odpovědělo kladně. Spočívala ve vyhýbání se určitým druhům jídla, farmak, a vynechání jakéhokoli sexuálního uspokojování. V tabulce číslo 3 můžeme najít podrobnější výčet omezení, které byly uvedeny v odpovědích a počet respondentů, kteří je dodrželi. V odstavcích za tabulkou jsou omezení blíže rozebrána.

Dieta	
Druh	Počet respondentů
Pohlavní styk	7
Tekutiny	7
Maso	5
Koření	3
Drogy, farmaka	5
Zelenina	10
Mléčné výrobky	3
Tučná jídla	5
Bílá mouka	1
Čokoláda	1

Tabulka číslo 3: Dieta

U **tekutin** bylo uvedeno zdržení se alkoholu (respondenti číslo 3, 4, 5, 8, 9, 10, 11, 12), kávy (respondenti číslo 3, 11) a čajů (respondent číslo 9). U **koření** se respondenti 3, 5 a 11 stranili cukru, respondenti 3 a 11 soli. **Drogy** vynechali respondenti 3, 7, 9 a respondent číslo 11 uvedl, že „se zdržel požívání jiných drog

včetně *marihuany*“. **Farmaka** omezili respondenti číslo 9 a 10. Kromě cibule a česneku, jež nesměli respondenti 9 a 12 byla naopak respondentům 4, 5, 8, 10, 11 doporučována lehká **zeleninová strava**. Vyhýbání se **mléčným výrobkům** zahrnovalo tučné sýry (respondent 2), mléko (respondent 3). Respondent 12 dostal o vynechání mléčných výrobků pouze obecnou informaci. Kromě zmíněných **tučných jídel** (respondenti 2, 3, 5, 11) byla zakázána i jídla smažená (respondent 9).

Mezi další zmíněná zakázaná jídla patřila bílá mouka (respondent 3) a čokoláda (respondent 9). V den obřadu respondenti číslo 2, 3, 6 dodržovali půst nebo pili pouze vodu. Dietu začali respondenti (11, 8, 5, 4) držet měsíc, 14 dní, 7 dní nebo 3 dny před požitím ayahuasky.

Vedoucími osobami ayahuaskového sezení byli v 72,7 % případů **šamani** holandské či peruánské národnosti. U 18,2 % respondentů vedli sezení **terapeuti** ze zahraničí (respondent 8) s dlouholetou praxí (respondent 10). Respondent 7 si nemohl vzpomenout.

Z výsledků tohoto výzkumu vyplývá, že nejčastější **formou sezení** s ayahuaskou, kterou respondenti absolvovali na území České republiky je **rituál**. Tuto formu zmínilo 81,8 % z 11 respondentů. Rituál probíhal přes noc (respondent 12) se skupinou lidí na odlehlém místě (respondent 5). Respondent 6 popisuje, že bylo přítomno 8-10 účastníků, kteří byli oblečeni v bílém. *„Začali jsme zpěvem ayahuaskových písní, pak jsme se v kruhu drželi za ruce a poděkovali ayahuasce. Pak jsme dostali první dávku, rozdělenou na dvě části. Po 3 hodinách, kdy odezněly účinky 1. dávky, jsme dostali 2. dávku“*. Sezení také proběhlo jako **víkendový workshop**, který byl zmíněn u 9,1 % respondentů, avšak více specifikován nebyl. Třetí formou sezení byla vedená **meditace** (9,1 % respondentů) probíhající od pátku do neděle v uzavřené skupině 20 lidí (respondent 3).

9.2 Výsledky druhé části dotazníku

V této kapitole budou popsány výzkumné otázky číslo 3-6, ke kterým byla pro větší přehlednost vypracována schémata. Ta vyobrazují kategorie, které vznikly v průběhu kódování. Pro lepší charakteristiku budou u některých zjištěných výsledků vloženy také tabulky. Nyní již přecházíme k další výzkumné otázce.

- 3) Jaké somatické subjektivní prožitky se projevily u respondentů po požití ayahuasky na území České republiky?

Ve výzkumné otázce číslo 3, zabývající se subjektivními prožitky participantů po stránce somatické, vznikly při analýze výpovědí 4 kategorie, které jsou vyobrazeny ve schématu číslo 1. Tyto kategorie jsou podrobněji popsány a rozvedeny v následujících odstavcích.

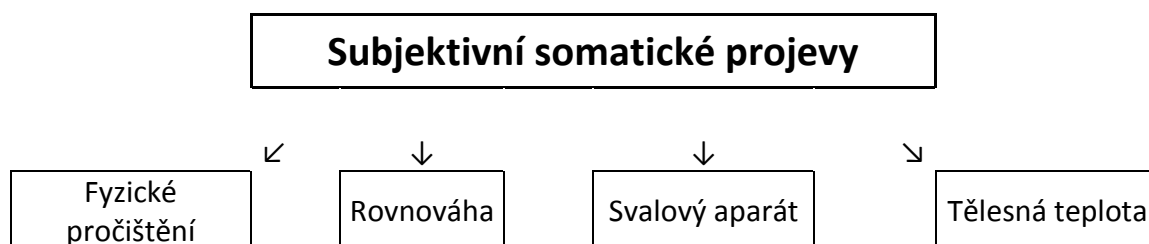

Schéma číslo 1: Subjektivní somatické projevy

Fyzické pročištění

První popsanou kategorií bude **fyzické pročištění**. Kategorie zahrnuje popis subjektivních prožitků participantů po fyzické stránce, které se projevily poté, co požili ayahuasku. Pro upřesnění subjektivně vnímaných projevů byla vypracována tabulka číslo 4, pod níž budou výpovědi participantů následně rozebrány.

Fyzické pročištění		
Projev	Počet respondentů	%
Nevolnost	7	63,64
Zvracení	9	81,82
Průjem	5	45,45

Tabulka číslo 4: Fyzické pročištění

Z tabulky číslo 4 je patrné, že při **fyzickém pročištění** se u 81,82 % participantů po požití ayahuasky objevilo zvracení doprovázené v 63,64 % případů subjektivně pocítenou nevolností. Byl to však „jiný druh nevolnosti než je klasický z jídla nebo alkoholu“ (participant 5). Purgativní účinky se dostavily u 45,45 % účastníků a to buď během rituálu, nebo po jeho skončení.

Rovnováha

Po užití ayahuasky respondenti subjektivně pocítili problémy s **rovnováhou**. Byla charakterizována subjektivními pocity malátnosti (respondent 11), otupělosti (respondent 12) a slabosti (respondent 9). Motání hlavy, bránilo účastníkům 6 a 9 v chůzi.

Svalový aparát

Třetí kategorií v oblasti subjektivních somatických prožitků jsou subjektivně pocítené změny ve **svalovém aparátu**. Nejčastěji byl respondenty znamenán třes (respondenti 6, 7, 9), dále účastníci subjektivně vnímali brnění (respondent 9 a 12) a křeče (respondenti 7 a 11). Respondent 9 popsal, že zažil zrychlený tep a bušení srdce. „*Velmi příjemný pocit zklidnění (velmi mělké dýchání, neuvěřitelné uvolnění svalů*“ a celkový pocit subjektivní hluboké relaxace uvedli respondenti 3 a 11.

Tělesná teplota

Poslední kategorií ve výzkumné otázce číslo 3 jsou subjektivně pocítené změny v **tělesné teplotě**. Ty byly zaznamenány respondenty 9 a 12, avšak blíže již nebyly specifikovány. Participant 8 uvedl, že pocítil zimu.

4) *Jaké psychické subjektivní prožitky se projevily u respondentů po požití ayahuasky na území České republiky?*

Výzkumná otázka číslo 4 se zaměřuje na subjektivní prožitky participantů, které pocítili po stránce psychické. Schéma číslo 2 zobrazuje kategorie a podkategorie vzniklé při analýze v této oblasti. Hlavními kategoriemi jsou subjektivně vnímané **kognitivní** a **emocionální** prožitky. Kategorie i jejich podkategorie budou podrobněji popsány pod následujícím schématem.

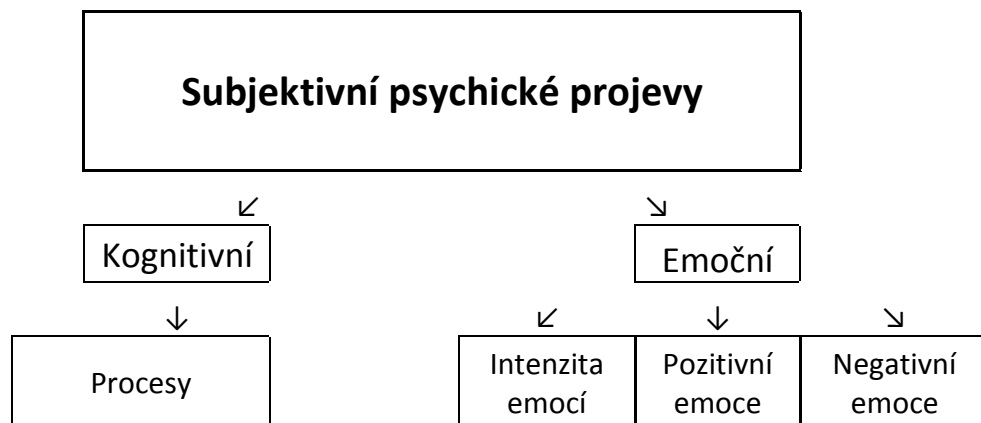

Schéma číslo 2: Subjektivní psychické projevy

Kognitivní aspekty

Ve schématu číslo 2 začneme popisovat nejprve **kategorii kognitivních aspektů**. Ta obsahuje **podkategorii procesů**, která zahrnuje oblast myšlení, učení, vnímání a soustředění. K subjektivnímu zhoršení myšlení i soustředění došlo u respondentů 11 a 12. Respondent 3 popsal, že zažil celkové pochopení a zklidnění. Podobně i respondent 10 pocítil „*hluboké chápání a učení*“. Prožitky participantů 3 a 10 jsou popsány z jejich subjektivního hlediska. Dále byly zaznamenány subjektivní změny ve vnímání, které uvedl respondent 11 a spočívaly v subjektivně jiném vnímání světla (respondent 10), zvýšené citlivosti (respondent 8) a to zejména na zvuky, které subjektivně pocítili respondenti 5 a 10. Respondentem 6 byl subjektivně vnímán velký odpor až přecitlivělost na pachové podněty. Ve změnách ve vnímání respondenti také popisovali subjektivně prožité vize. Respondent 9 uvádí, že jeho vize vypadaly jako „*dokonalé, zářivé, barevné, veselé, hravé ornamenty*“. Respondent číslo 6 subjektivně pocítil „*nesnesitelný chaos*“ při spleti barev a tvarů. Vize zrakového charakteru uvedlo 100 % účastníků. Nejčastěji se objevovaly v podobě barev (90,91 %), tvarů (72,73 %), osob (45,46 %), zvířat (36,37 %) a motivů z osobní historie (36,37 %). Vize jiného, blíže nepopsaného charakteru uvedlo 36,37 % respondentů. Sluchové halucinace zmínilo 45,45 % účastníků a čichové 9,1 %. Taktilní ani chuťové halucinace se ve výpovědích respondentů neobjevily.

Emoční aspekty

Kategorie emočních aspektů, která byla vytvořena v rámci výzkumné otázky o subjektivních psychických prožitcích, obsahuje **3 podkategorie**. První **podkategorie** popisuje **intenzitu emocí**. Ta se v subjektivním pohledu navyšovala především u respondentů 4 a 7. Respondent 9 pociťoval tuto intenzitu v negativním i pozitivním směru. Respondent 10 ve svém dotazníku popisuje, že zažil „*intenzivní emoce v souvislosti s prožíváním vnitřního procesu*“.

Druhá **podkategorie** emočních aspektů jsou **pozitivní emoce**, které byly subjektivně pocíteny účastníky po požití ayahuasky. Respondenti 2, 7 a 12 popsali, že u prožitých pozitivních emocí nastala, dle jejich subjektivního pohledu, převaha nad negativními. Jiní respondenti popisují subjektivní stavy radosti

(respondenti 6 a 9), lásky (respondent 9), a to k světu i okolí (respondent 2). Respondent 3 údajně prožil „nekonečný pocit štěstí, dojetí“ Zmíněna byla i pokora (respondent 7), soucit (respondent 9), někteří zažili také subjektivní pocity otevřenosti (respondenti 6 a 11) a souznění (respondent 4).

Negativní emoce jsou třetí **podkategorií** subjektivně prožitých emočních aspektů. Objevily se u respondentů 7 a 12, avšak nebyly blíže specifikovány. Vnitřní nervozita a strach subjektivně sužovali respondenta 6, a u respondenta 9 se přidala také subjektivně pociťovaná úzkost. Respondent 3 uvedl, že zažili „občas strach, který byl ale brzy rozehnan“. Došlo také k subjektivnímu „pocítění nevyrovnanosti a vnitřní nenávisti“ (respondent 4). Poslední zmíněnou negativní emocií byl v této podkategorii smutek (respondent 9). Doprovodem negativních emocií byl pláč (respondent 6), „který se nedal udržet“ (respondent 7).

5) *Jaké subjektivní spirituální prožitky se projeví u respondentů po požití ayahuasky na území České republiky?*

Výzkumná otázka 5 se tedy zaměřuje na subjektivní spirituální zážitky participantů. Zde najdeme tři hlavní kategorie, které se týkají subjektivních spirituálních zkušeností, vizí se spirituálním obsahem a vrcholných zážitků. Pod schématem číslo 3, na kterém můžeme najít již zmíněné kategorie, jsou dále popsány konkrétní výpovědi respondentů.

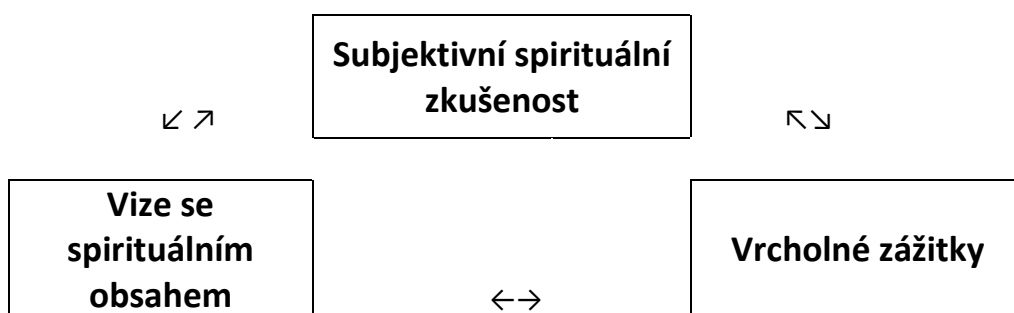

Schéma číslo 3: Spiritualita

Subjektivní spirituální zkušenost

První popsanou kategorií budou subjektivní spirituální zkušenosti participantů, zahrnující **podkategorii subjektivních spirituálních prožitků**. Byla zde zařazena odpověď respondenta číslo 10, který subjektivně prožil „*hluboký vhled do reality a souvztažností*“. Ve stavu nejvíce rozšířeného vědomí „*jsem se dostala do sfér „nad“, kde byla ta „podstata“*“. Viděla jsem také všechny bolesti a traumata, vše špatné uvnitř sebe“, popisuje svůj subjektivní prožitek respondent 9. Respondent 3 údajně prožil přítomný okamžik a zažil stav bez myšlenek, respondent 4 si podle jeho subjektivního názoru uvědomil potenciál lidské bytosti a existenci ostatních bytostí. Respondent 5 zažil „*astrální vycestování duše mimo fyzické tělo*“ a došel k subjektivnímu závěru, že jsme součástí „*něčeho většího než je náš svět*“. K této kategorii byla vytvořena tabulka číslo 5. V ní jsou popsány subjektivní prožitky participantů, které se vyskytly v omezené míře a nebyly hlouběji specifikovány. Dále tabulka obsahuje číslo respondenta, který daný subjektivní prožitek zmínil v dotazníku.

Subjektivní spirituální prožitky			
Prožitek	Respondent	Prožitek	Respondent
Hluboký vhled	10	Otevřenost energiím	6
Nový začátek, den poté	2	Pocit nekonečnosti	6
Božská nádhera	4	Vyšší síla	7
Filozofie světa	4	Vyplavení podvědomí	9
Posvátnost vyšší síly	4	Průchod smrtí	10
Otevřenost srdeční čakry	5	Prožitek síly život	10

Tabulka číslo 5: Spirituální prožitek obecně

Druhá **podkategorie** subjektivních spirituálních zkušeností byla pojmenována jako **subjektivní spirituální prožitky souvisejících s rostlinou**. Tyto prožitky se týkaly „*dialogu s rostlinou samotnou, pocitu respektu a úcty k rostlině*“ (respondent 11). Respondent číslo 5 přidává i celkové „*souznění s přírodou*“.

Vize se spirituálním obsahem

Kategorie vize se spirituálním obsahem zahrnuje **podkategorii**, ve které se participantům objevovaly ve vizích **postavy**. Subjektivně byly vnímány jako bytosti z jiných galaxií a světů. Konkrétně byly zmíněny postavy andělů a démonů (obsaženo ve výpovědích respondentů 3 a 7).

Druhá **podkategorie** byla tvořena **místy**, které participanti údajně navštívili ve stavu rozšířeného vědomí. Objevily se výpovědi o „*fantastické krajině*“ (respondent 6), „*paralelním vesmíru*“ (respondent 9) a „*jiných galaxiích*“ (respondent 3).

Subjektivní vrcholné zážitky

Třetí kategorií ve výzkumné otázce číslo 5 jsou subjektivní vrcholné zážitky.

Podkategorie subjektivních vrcholných pocitů byla do výzkumné otázky číslo 5 zařazena záměrně, protože participanti popisovali tyto subjektivní pocity jako nadměrné, intenzivní až vrcholné. Výčet pocitů nalezneme v tabulce číslo 6, která nám taktéž udává počet, kolikrát odpověď v dotaznících zazněla a zobrazuje čísla respondentů, kterých se vrcholné pocity týkaly. Ty budou podrobněji popsány pod tabulkou i s dalšími subjektivními pocity, které součástí tabulky již nejsou.

Subjektivní vrcholné pocity		
Pocit	Počet odpovědí	Respondenti
Lásky	3	5, 9, 10
Vyrovnanosti	2	8, 11
Naplnění	2	3, 10
Vděčnosti	2	10, 11
Jednoty	2	9, 4

Tabulka číslo 6: Vrcholné pocity

Z tabulky číslo 6 je patrné, že nejvíce subjektivních vrcholných pocitů zažil respondent 10. Sám popisuje: „*Po první zkušenosti jsem říkal dokola „život je zázrak“, jinak pocit naplnění, lásky a vděku přicházel vícekrát*“. Respondent 8 dodává, že subjektivně prožil „*naprostou vyrovnanost*“. Vrcholné pocity, které nejsou uvedeny v tabulce, zazněly v dotaznících pouze jednou. Patří mezi ně subjektivně pocit jasného vědění, který byl uveden respondentem 4. Respondent 3 zažil celistvý pocit sebe sama a „*pocit bezmezného štěstí ze samotného bytí*“. Další respondent (9) popisuje „*velmi silné negativní i pozitivní vhledy do sebe sama*“. Opět zdůrazňujeme, že jde o subjektivně prožité zkušenosti účastníků.

Ve druhé **podkategorii** vrcholných zážitků, **propojení**, se objevily výpovědi o subjektivní harmonii a souznění, spojení s okolím i s bytostmi z jiných světů. Jeden z respondentů popisuje, jakoby vše jen tak plynulo (obsaženo v odpovědích respondentů 5, 6, 7, 9). Velmi zajímavý úkaz se stal respondentovi 6, kterému „*se zviditelnila hudba*“. Respondenti číslo 10 a 3 se také zmínili o tom, že celý rituál s ayahuaskou a každý okamžik, byl pro ně vrcholným zážitkem.

6) *Jaké změny nastaly v životě respondentů po absolvování sezení s ayahuaskou na území České republiky?*

Poslední výzkumná otázka se týká subjektivně pocítěných změn v životě respondentů. Následující schéma číslo 4 nám popisuje 3 kategorie, které vznikly v průběhu analýzy. Více specifikovány budou v odstavcích pod schématem.

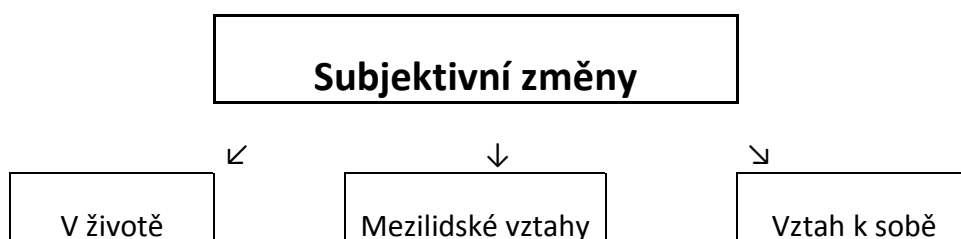

Schéma číslo 4: Změny

Subjektivní změny v životě

První zmíněnou kategorií ve výzkumné otázce 6 budou subjektivní změny v životě jedince, které jsou tvořeny 4 **podkategoriemi**: redukce neprospívajícího, nově vynořené aspekty, postoj k životu, postoj k situacím. Uvedeny budou následně.

První **podkategorií** je tedy **redukce neprospívajícího**. Respondenti uváděli, že údajně po zkušenosti s ayahuaskou dokázali ukončit či snížit nezdravé návyky (respondent 8). U respondenta 5 to konkrétně znamenalo „*ukončení závislosti na kouření*“. Respondent 10 se subjektivně zbavil vnitřního strachu a napětí.

Druhou **podkategorií** jsou **nově vynořené aspekty**. Ty souvisí se vznikem aktivit, kterým se respondenti po zkušenosti s ayahuaskou začali věnovat. Ve výpovědích například zazněla sportovní aktivita, kterou zmínil respondent 5, další zálibu našel také v meditaci. Dále respondent 5 uvádí, že se začal více zajímat o spiritualitu a tím započal svou duchovní cestu. Po zkušenosti se také začal jinak stravovat a údajně našel smysl svého života. Respondent 4 píše: „*Nabyla jsem jistoty, že jsou zde další energie, o které se chci zajímat a vím, že celý svůj život se chci neustále vyvíjet a poznávat*“.

Třetí **podkategorií** je subjektivní změna **postoje k životu**. Participant 4 se ve stavu rozšířeného vědomí konfrontoval s dřívějším stylem života a údajně si tak ujasnil svou životní cestu, uvědomil si hloubku lidského života a pocítil „*respekt k Bytí a hodnotám*“. K subjektivně jinému vnímání světa, okolí i lidí došlo u participanta 5, který začal údajně vnímat jiný úhel pohledu na svůj život v oblasti profesní i soukromé. Uvědomil si své životní chyby i předchozí špatný přístup v mnoha ohledech. Proto údajně došlo k „*přehodnocení životních cílů a věcí, kterých jsem si do té doby v životě vážila*“. Po zkušenosti s ayahuaskou bylo některým zřejmé, co by se mělo v jejich životě změnit. Zkušenost také vedla k subjektivnímu poznání problémů a ke snaze začít je řešit (respondent 6). Respondent 12 zažil „*větší porozumění některým situacím a krizím v minulosti*“ a další díky této zkušenosti údajně vyřešil svou psychospirituální krizi (respondent 10). „*Ukázaly se nové možnosti a směry v kontrastu s mým životem*“ a participant tím získal i subjektivně větší důvěru v běh života (respondent 9).

Čtvrtou a poslední **podkategorií** subjektivních změn v životě je **postoj k situacím**. Ten se účastníkům subjektivně změnil v ohledu větší tolerance (respondent 9) a otevřenosti (respondent 4 a 6) při zátěžových situacích. Respondent 12 má po zkušenosti s ayahuaskou subjektivní pocit většího náhledu, méně podléhá momentálním stresorům a začal podle něj řešit situace s větším klidem a rozvahou.

Subjektivní změny v mezilidských vztazích

Druhou zmíněnou kategorií jsou subjektivně pocítěné změny v mezilidských vztazích. Obsahuje **2 podkategorie**: postoj k druhým a partnerské vztahy, které budou rozebrány následně.

V **podkategorii postojů k druhým** se u respondentů 5, 6, 8 a 9 objevilo subjektivní pocítění lásky k okolí. Tato láska se vztahovala k lidem, „*kteřé jsem do té doby nemusela*“. U respondenta 6 se dále tato láska vztahovala i k blízkým lidem, oproti tomu však respondent 9 subjektivně pocítil ve vztahu k blízkým menší závislost. Respondent 3 začal lidi subjektivně více přijímat, protože se údajně změnil jeho pohled na okolí. Subjektivně větší váha začala být přikládána přátelům, které od zkušenosti s ayahuaskou začal odlišovat od známých. Respondent 5 se lidi snaží tolik nesoudit, naopak projevuje subjektivní snahu o jejich pochopení. Respondent 4 začal po této zkušenosti projevovat zájem „*o souznění s ostatními skřze nitro*“ a také od té doby subjektivně více vnímá své okolí. Respondent 11 uvedl v dotazníku zajímavý postřeh. Na otázku, zda se změnil jeho vztah s okolím, odpověděl: „*Tuto otázku je velmi těžké zodpovědět, je to totiž něco, co by měl zodpovědět někdo, kdo mě dobře znal před i po užití ayahuasky. Nicméně všechny prožitky nás určitým způsobem formulují, z toho plyne, že zážitek s ayahuaskou změnil i můj vztah s okolím...ale jak, to je otázka pro třetí osobu ☺*“.

Partnerské vztahy, druhou **podkategorii**, se po sezení s ayahuaskou snažil vyřešit respondent 6. Cestu k novému partnerovi údajně pomohla ayahuaska najít respondentovi 3. Respondent 9 uvádí, že se „*dlouho nemohla dostat z rozchodu a na aye jsem viděla, že ten ex-partner není vůbec důležitý (mohla jsem ho jednoduše hodit za hlavu)*“.

Subjektivní změny ve vztahu k sobě samému

Poslední zmíněná kategorie ve výzkumné otázce číslo 6, vztah k sobě samému, obsahuje **2 podkategorie**, které zahrnují soubor postojů a objevů.

K **objevu** (první **podkategorie**) subjektivně „větší osobní síly, radosti a schopnosti nechat věci plynout“ došlo do jisté míry u respondenta 9. Respondent 4 objevil „směr k samostatnosti a odpovědnosti“ a participant 5 našel své schopnosti ve všeobecné, blíže neuvedené rovině. Zajímavá výpověď přišla od participanta 7, kdy doslova napsal: „Už vím, že nejsem blázen... ☺“. Participant 6 zmiňuje: „Pochopila jsem některé svoje pocity, když jsem byla doma, věděla jsem přesně, co musím změnit“.

Participant 4 a 8 subjektivně pocítili změnu **postoje** (druhá **podkategorie**) k sobě samému a větší přijetí sebe sama, které uvádí také respondent 12. „Vážím si více sebe sama, mám se radši“ (respondent 5). Podobnou výpověď podal i participant 3: „Více si sebe vážím a více na sebe myslím“. Dále se subjektivně změnil postoj k sobě samému u respondenta 9, který subjektivně pociťuje větší sebelásku, má větší pocit vlastní hodnoty a více důvěřuje v sebe sama.

Doplňující otázky v dotazníku

Na otázku, zda sezení s ayahuaskou splnilo očekávání účastníků, odpovědělo všech 11 respondentů kladně. Jednou ze zajímavých odpovědí bylo, že prožitek, který přinese ayahuaska se nedá očekávat (respondent 10). Někteří nevěděli, co mají od sezení očekávat (respondent 11), ale odjížděli spokojení, protože pocítili subjektivní naplnění (respondent 9). Udávali, že ayahuaska vede dál než je běžná zkušenost a pokud se člověk chce opravdu očistit, měl by absolvovat více sezení (respondenti 7 a 9), protože to není jednorázová záležitost (respondent 12).

Jako důležité považovali respondenti sdělit, že ayahuaska vede k tvrdým prožitkům, ale laskavým způsobem. Je třeba s ní zacházet s hlubokým respektem (respondent 10). Respondent 11 uvedl, že ceremonie s ayahuaskou by terapeuticky prospěla každému člověku. Respondent 5 sdělil, že zásadní pro něj byla ceremonie, kterou absolvoval v Peru. Nakonec také zaznělo, že ayahuaska integruje do reality, ve které žijeme (respondent 4).

Shrnutí výsledků

Výzkumná otázka číslo 1 zjišťovala **záměr**, který respondenty vedl k účasti na sezení. Nejčastěji uváděným důvodem bylo sebepoznání, které uvedlo dohromady 6 respondentů z 11. Druhým nejčastějším důvodem byla zvědavost participantů, která se dotýkala poznání účinků ayahuasky. Také se chtěli vyhnout každodenní všednosti a poznat něco nového. Tři participantů se rozhodli vyzkoušet ayahuasku, protože se pokoušeli vyřešit svou psychospirituální krizi, jiní zase vyhledali toto sezení, aby podstoupili očistu po fyzické i psychické stránce. Léčení uvedl jako důvod požití ayahuasky pouze jediný participant.

Výzkumná otázka číslo 2 se zabývala okolnostmi, za kterých probíhají sezení s ayahuaskou na území České republiky. Nejprve bylo zjišťováno, zda respondenti dodrželi před požitím nápoje **dietu**. 100 % z nich odpovědělo kladně, tedy, že dietu dodrželi. Můžeme tedy usuzovat, že se u účastníků v našem výzkumu kladl na toto pravidlo velký důraz. Dieta zahrnovala omezení v mnoha oblastech. Účastníci nesměli dosahovat orgasmů, pít alkohol, kávu či čaj. Bylo jim také zakázáno konzumovat mléčné výrobky a tučná, kořeněná jídla s obsahem soli a cukru. Naopak jim byla doporučena lehká zeleninová strava. Omezení se dotýkalo i požívání farmak a drog. Dieta byla dodržována v rozmezí 3 dnů až jednoho měsíce před požitím ayahuasky. **Vedoucími osobami** sezení jsou na území České republiky šamani nebo terapeuti ze zahraničí (Peru, Holandsko) s dlouholetou praxí. Sezení **vedli ve formě** rituálu (uvedlo 81,1 % dotazovaných účastníků), který probíhal přes noc nebo vedené meditace (9,1 % dotazovaných účastníků) či víkendového workshopu (9,1 % dotazovaných účastníků).

Výzkumná otázka číslo 3 se zaměřovala na **subjektivní somatické prožitky** respondentů. Účinky ayahuasky se po stránce tělesné promítly v subjektivním pocitu fyzického pročištění organismu. Emetické projevy byly uvedeny 9 respondenty, které u 7 z nich doprovázela nevolnost. Ta však byla subjektivně pociťována jinak než nevolnost z jídla či alkoholu. Purgativní účinky měla ayahuaska u 5 probandů. Po užití ayahuasky respondenti prožili subjektivně pociťovanou malátnost, otupělost a slabost. Uváděli problémy s rovnováhou. Účinky nápoje se také projevil ve svalovém aparátu, kde docházelo k subjektivním pocitům třesu, brnění či k pocitům občasných křečí v oblasti

žaludku. Někteří z respondentů subjektivně popisovali stav naprosté relaxace a uvolnění svalů, které bylo doprovázeno mělkým dýcháním. U jiných účastníků sezení došlo k subjektivnímu dojmu navýšení srdeční aktivity. Ayahuaska měla taktéž vliv na tělesnou teplotu, která se u jednoho respondenta v jeho subjektivním dojmu snížila. Ostatní respondenti subjektivní změny teploty více nespecifikovali.

Výzkumná otázka číslo 4 zjišťovala **subjektivní psychické prožitky** po požití nápoje na území České republiky. V tomto výzkumu se účinky ayahuasky po stránce psychické projevy v kognitivní i emocionální oblasti. Subjektivně byly ovlivněny procesy myšlení, učení i soustředění. Docházelo k subjektivnímu přesvědčení o jejich zhoršení nebo v kontrastu naopak k celkovému hlubokému pochopení. U vnímání participantů se subjektivně navýšila citlivost na světlo, zvuky i pachy. V některých případech se intenzita vnímání posunula až na hranici se subjektivní přecitlivělostí. Vize participantů byly velmi bohaté. Zahrnovaly různá místa, tvary, barvy, objevily se také vjemy postav a zvířat. Zrakové vize byly v tomto výzkumu uvedeny u 100 % participantů. Dále následovaly halucinace sluchového (45,45 %) a čichového (9,1 %) charakteru. Taktilní ani chuťové halucinace se ve výpovědích participantů neobjevily. Pozitivní emoce převažovaly u většiny participantů. Prožili subjektivní radost, lásku ke světu i okolí, k sobě i blízkým lidem. Zažili subjektivní pocit bezmezného štěstí, který vyvolával dojetí. Popsána byla také otevřenost, pokora, souznění a soucit. K subjektivně prožitým negativním emocím se řadil především strach, smutek, úzkost, vnitřní nervozita a nenávisť. Negativní emoce byly v některých případech u respondentů doprovázeny pláčem, který se v subjektivním dojmu participantů nedal udržet. Pozitivní i negativní emoce údajně nabývaly u respondentů různých intenzit.

Výzkumná otázka číslo 5 se zabývala **subjektivními spirituálními prožitky** participantů. **Je nutné zdůraznit, že následně popsané prožitky byly vnímány respondenty pouze na subjektivní úrovni.** Respondenti popisovali, že zažili pocit nekonečnosti, průchod smrtí, vyplavení podvědomí a otevřenost energiím. Bylo popsáno i astrální vycestování duše mimo fyzické tělo. Naproti tomu zažívali také negativní vhledy do svého nitra, kde nacházeli původ svých traumat a bolestí. Respondenti uváděli i spirituální prožitek směřovaný k samotné rostlině ayahuasky. Vedli s ní dialog a díky tomu pocítili spojení s přírodou. Účastníci

údajně vnímali bytosti z jiných galaxií a světů. Ve svých vizích spatřili také paralelní vesmír, fantastické krajiny a sféry „nad“ (dále nespecifikovány). U jednoho respondenta došlo k synestezii, kdy ve stavu rozšířeného vědomí dokázal okolní hudbu vidět. Mnozí zažili subjektivní vrcholné pocity jednoty, vyrovnanosti, naplnění a vděčnosti. Respondenti popisovali vrcholný prožitek jako souznění, harmonii a propojení s okolím. Někteří respondenti se zmínili, že celý rituál s ayahuaskou byl pro ně spirituálním zážitkem.

Výzkumná otázka číslo 6 mapovala **subjektivní změny v životech** participantů po zkušenosti na sezení s ayahuaskou. **Opět zdůrazňujeme, že se jedná o subjektivní přesvědčení participantů.**

Změny v životě se u participantů projevovaly ve vztahu k sobě, ale také k okolí. Respondenti si po zkušenosti s ayahuaskou v subjektivním dojmu začali sebe více vážit a důvěřovat si. Mají subjektivní pocit větší hodnoty, více na sebe myslí a jejich sebeláska se údajně umocnila. K největším změnám došlo tedy v oblasti sebezpečení. Účastníci po absolvování sezení s ayahuaskou nabyli subjektivně větší osobní síly, radosti, samostatnosti, odpovědnosti a pochopili některé ze svých pocitů. Jeden účastník ukončil po sezení s ayahuaskou svou závislost na kouření, u dalšího došlo k subjektivní redukci vnitřního strachu a napětí. Změny se také týkaly aktivit, kterým se respondenti začali věnovat. Zaměřili se na sportovní činnosti, ale také na svou spirituální cestu. Participant se konfrontovali se svou minulostí, zejména s nepříjemnými událostmi. Můžeme však říct, že tuhle zkušenost hodnotili kladně, protože dle výpovědí díky tomu údajně porozuměli některým problémům a přehodnotili tak své životní cíle i subjektivní pohled na svět. Ukázala se jim nová životní cesta. Mezilidské vztahy se dle jejich subjektivního názoru prosytili láskou k okolí, souzněním s blízkými. Respondenti začali údajně více vnímat lidi kolem sebe, rozlišovat přátele a pocítili menší závislost na druhých. V oblasti partnerských vztahů došlo k překonání strastí z rozchodů. Postoj k zátěžovým situacím se u účastníků od zkušenosti s ayahuaskou projevuje ve větší toleranci a otevřenosti. Získali také větší nadhled a méně podléhají aktuálním stresorům.

10 Etika

Všichni potencionální účastníci, obdrželi e-mail s průvodními instrukcemi, kde byli také informováni o účelu a průběhu tohoto výzkumu. Časový plán nebyl uveden záměrně, jelikož záleželo na každém účastníkovi, jak hluboce popíše své prožitky vyvolané ayahuaskou. Spolupráce na výzkumu byla dobrovolná, účastníci vyplnění dotazníku po obdržení nemuseli realizovat. Dále byli informováni o anonymitě výzkumu a také o pozdějším nakládání se získanými daty. Z osobních údajů byl zjišťován pouze věk a pohlaví. Na konci úvodních instrukcí k dotazníku byla udána kontaktní e-mailová adresa na výzkumníka. Respondenti tím dostali příležitost vyslovit případné dotazy či zažádat o nabídku poskytnutí zjištěných výsledků.

Veškerá data získaná z výzkumu byla zajištěna proti neoprávněnému či nahodilému přístupu a budou uchovávána pouze po dobu nezbytnou k tomuto účelu. Poskytnuté informace byly výhradně použity k účelu stanovenému v průvodních informacích dotazníku - tedy k interpretaci výsledků do této bakalářské diplomové práce a k následnému vydání článku.

Jelikož respondenti vyplňovali dotazník po internetu, nepřišli s výzkumníkem do fyzického kontaktu. Jejich motivace a postoje tak nebyly ovlivněny vzájemnými nesympatiemi, přenosem, protipřenosem a kontakt nebyl zatížen vzájemnými střety. Snaha podat účastníkům s úctou a respektem dobře laděnou a nenásilnou průvodní informaci byla proto zásadní.

Účast na výzkumu nebyla v tomto případě hmotně odměňována. Respondentům bylo v dotazníku na závěr slušně poděkováno za jejich ochotu a čas. Po skončení výzkumu nebyla zaznamenána žádná hmotná, duševní ani jiná újma. Výzkumník ani respondenti nebyli vystaveni žádnému nepřiměřenému riziku ani situacím, které by vedly k narušení etických zásad (Kolařík et al., 2013).

11 Diskuze

Cílem výzkumu této bakalářské diplomové práce bylo prozkoumat subjektivní prožitky participantů ayahuaskových sezení na území České republiky. Nejprve budeme výsledky porovnávat s jinými studiemi, uvedeme je do širšího kontextu. Poté se zaměříme na možné zdroje chyb a nepřesností, které mohly v průběhu výzkumu vzniknout, a na závěr se pokusíme zamyslet nad využitelností výsledků.

1) *Jaké důvody vedly respondenty k požití ayahuasky?*

Záměrem účasti participantů v tomto výzkumu na sezení s ayahuaskou bylo v 54,5 % udáno sebepoznání. Zvědavost dovedla k ayahuasce 36,4 % respondentů. 27,3 % respondentů chtělo vylepšit psychické a fyzické fungování. Spirituální poznání uvedlo jako záměr 18,2 % respondentů a v 1 % šlo o záměr léčení. Motivace k účasti na sezení s ayahuaskou byla zkoumána také v Brazílii u účastníků hnutí Santo Daime a Uniao do Vegetal. Výzkumu se celkem zúčastnilo 28 subjektů. Ve 42,9 % bylo uvedeno sebepoznání (self-knowing), zvědavost, jak to všechno funguje ve 25 %, léčení ve 21,4 %, snaha zlepšit život či chování v 17,9 % (Barbosa, Giglio, Dalgalarondo, 2005). Nalézáme zde tedy shodu v prvních dvou bodech motivace českých a brazilských respondentů. Naopak v našem vzorku bylo léčení uvedeno pouze 1 respondentem z 11 oproti 6 respondentům z 28 v Brazílii. Můžeme uvažovat nad tím, že je to dáno rozdílným přístupem západoevropské kultury k tradičnímu pojetí léčitelství.

2) *Dodrželi respondenti před požitím ayahuasky dietu, kdo a v jaké formě vedl sezení na území České republiky?*

Sezení s ayahuaskou probíhá na území České republiky nejčastěji formou rituálu (81,1 % z 11 respondentů), který je veden přes noc zkušenými šamany ze zahraničí. Participantů uváděli, že při rituálu bylo přítomno kolem 15-20 lidí oblečených v bílém. Před požitím nápoje se modlili k samotné rostlině, ze které je nápoj připravován, poté zpívali písně (blíže nespecifikované) a až následně jim byl podán vývar z rostliny. Podobnost v průběhu ceremonie můžeme nalézt v brazilském náboženském hnutí Santo Daime, kde se účastníci kolektivně modlí,

zpívají písně se spirituálním obsahem, které jsou doprovázeny rytmickým bubnováním. V náboženském hnutí Uniao do Vegetal (UDV) jsou to písně morálního charakteru, které jsou pouštěny zároveň přes stereo (Baker, 2005; MaRae, 1992 in Barbosa, Cazorla, Giglio, Strassman, 2009).

Stanovenou dietu před požitím ayahuasky dodrželo v tomto výzkumu všech 11 respondentů. Účastníkům bylo zakázáno dosahovat orgasmů, pít alkohol, požívat farmaka a drogy, dostali omezení ve stravování. Byla zakázána jídla obsahující soli, cukry, koření, tuky. Dieta byla dodržena 3-30 dní před sezením. Shodu můžeme najít u Dobkin de Rios (2008), která se ve své publikaci taktéž vyjadřuje ke striktní dietě a upozorňuje na nepříznivé účinky ayahuasky ve spojení s tuky, cukry, solenými a kořeněnými jídly. Kvůli vyplavování testosteronu v mozku, nedoporučuje mužům před požitím nápoje dosahovat orgasmu. Dále také najdeme shodu v upozornění Dobkin de Rios, že ayahuaska může negativně reagovat s drogami i farmaky (například s anxiolytiky, antidepresivy).

3) Jaké somatické subjektivní prožitky se projevily u respondentů po požití ayahuasky na území České republiky?

U 9 respondentů se projevilo po požití ayahuasky intenzivní zvracení a subjektivní pocity nevolnosti. Emetické projevy vysvětluje Beyer (2009), který poukazuje na harmalin přítomný v ayahuasce (*Banisteriopsis caapi*), jež má tyto projevy za následek. Součástí je také subjektivně pocítěná nevolnost. Purgativní účinky měl nápoj u 5 probandů. Dobkin de Rios (2008) taktéž zmiňuje intenzivní purgativní účinky ayahuasky, které mimo jiné pokládá za prospěšné, jelikož očišťují tělo od hlístů a tropických parazitů. U participantů v našem výzkumu se také projevily subjektivní změny ve svalovém aparátu (třes, brnění, křeče nebo naopak naprosté uvolnění). Po užití ayahuasky se respondenti subjektivně cítili malátní, otupělí a slabí, měli údajné problémy s rovnováhou. Ve výsledcích jedné studie se Pomilio, A. B., et al., (1999) vyjadřují, že ayahuaska může způsobit svalové záškuby, třes, rozšíření zorniček. Schultes a Hofmann (1996) dále zmiňují závratě spojené s malátností a nevolností. Nápoj měl také subjektivně pocítěné účinky na kardiovaskulárním systému respondentů. Ve studii McKenny, et al., (1998) najdeme ve výsledcích účinků ayahuasky na respondenty zmíněný navýšený srdeční tep, nárůst krevního tlaku, zrychlenou frekvenci dýchání i nárůst tělesné

teploty. V další studii (Riba et al., 2002a, in Riba, Barbanoj, 2005) bylo zjištěno, že kromě zvýšení srdeční frekvence, ke které dochází 15-30 minut po požití, může naopak také dojít k vysokému snížení srdeční frekvence. Při srovnání poznatků můžeme najít přítomnost několika shod v účincích ayahuasky na somatické úrovni s dalšími studiemi i publikacemi, avšak nacházíme také rozdíly, které se ale nijak výrazně neodchylují od zjištěných subjektivních somatických projevů u respondentů v našem výzkumu.

4) Jaké psychické subjektivní prožitky se projeví u respondentů po požití ayahuasky na území České republiky?

V tomto výzkumu se účinky ayahuasky po stránce psychické projeví v kognitivní i emoční oblasti. V oblasti kognitivní docházelo k subjektivně zhoršenému myšlení, soustředění nebo naopak bylo respondenty pocíteno hluboké pochopení. Dle zahraniční studie z roku 2002 byly ve shodě s naším výzkumem u výsledků uvedeny změny kognitivní sféry. Ty se však u jejich zkoumaných subjektů projevovaly ve zrychlení myšlenkového toku a asociací, zhoršení záměrné pozornosti, změnách nálad a excitaci pocitů (Riba, Rodrigues-Fornells, Barbanoj, 2002). U respondentů z našeho výzkumu při srovnání s touto studií můžeme najít shodu v subjektivních změnách intenzity emocí i pocitů. Subjektivně prožívali negativní (strach, smutek, úzkost, vnitřní nervozita, nenávisť) i pozitivní emoce a pocity (radost, štěstí, lásku, dojetí, pokoru, souznění, soucit). Podobný výčet emocí nalezneme také ve studii Villaescusy (2006, in Kavenská, 2013). Dobkin de Rios (2008) rozdílně poukazuje na vliv ayahuasky na pozornost a paměť, dále mimo jiné uvádí, že může snižovat i úzkost (Rios, 2008). V našem výzkumu respondenti nepodali zmínku o ovlivnění pozornosti ani paměti. Mohli bychom spekulovat, zda naši respondenti pouze opomněli tyto kognitivní funkce nebo se opravdu dle jejich subjektivního názoru u nich neobjevily žádné změny.

Ve stavu rozšířeného vědomí docházelo u respondentů ke zrakovým vizím (uvedlo 100 % respondentů). Měly podobu barev (90,91 %), tvarů (72,73 %), osob (45,46 %), zvířat (36,37 %) a motivů z osobní historie (36,37 %). Barbosa et al., (2005) ve své studii uvádí, že 64,3 % respondentů z 28 ve svých zrakových vizích spatřilo kaleidoskopické světlo, geometrické tvary, zvířata, osoby, nadpřirozené bytosti. V této studii i našem výzkumu můžeme najít shodu v tom, že nejvíce

účastníků subjektivně zažilo zrakové vize. V subjektivním ohledu spatřili účastníci obou výzkumů podobné vjemy. Riba, et al., (2002) uvádějí, že psychedelický efekt trvá 4-6 hodin a svého vrcholu dosahuje po 90-120 minutách a projevuje se mimo jiné i ve vizuálních modalitách. Dochází ke zkreslení vizuálního pole, participantů v jejich studii popisovali, že vize byly viditelné s otevřenýma, ale i se zavřenýma očima. Sluchové vize zaznamenali v menší míře než zrakové. Spočívaly hlavně v halucinacích externích zvuků. V našem výzkumu o vizích spatřených otevřenýma očima nebyla zaznamenána žádná zmínka, avšak shodu opět nalezneme v menší míře výskytu sluchových halucinací. V našem výzkumu zmínilo sluchové halucinace 45,45 % účastníků a čichové 9,1 %. Taktilní ani chuťové halucinace se ve výpovědích respondentů neobjevily.

5) Jaké subjektivní spirituální prožitky se projevily u respondentů po požití ayahuasky na území České republiky?

Vize se spirituálním obsahem zahrnovaly vjemy bytostí z jiných galaxií a světů, dle subjektivního dojmu navštívili respondenti různá místa (fantastické krajiny, paralelní vesmír, sféry „nad“). Metzner (2010) ve své knize zahrnuje popis nemateriálních i spirituálních vizí, které mohou zahrnovat bytosti, entity, místa i vize zvířat a duchů. Naši respondenti údajně vedli dialog přímo s rostlinou ayahuasky a díky tomu subjektivně pocítili spojení s přírodou. Obecně respondenti popisovali spirituální prožitek jako souznění, harmonii a propojení s okolím. Výsledky studie z roku 2005 uváděly v tabulkách popis spirituálních prožitků respondentů jako pocity míru, vnitřního klidu a harmonie, splynutí s přírodou, avšak také jako separaci vědomí a těla. Účastníci této studie popisovali, jako by byli nuceni něčím z vnějšku prožít své utrpení (Barbosa, et al., 2005). Naši respondenti také zažívali negativní vhledy do svého nitra, kde nacházeli původ svých traumat a bolestí. Moreira-Almeida, Lotufo Neto & Koenig, 2006 (in Barbosa, et al., 2009) uvádějí, že spirituální zkušenost může pomoci překonat těžké osobní problémy a také díky nim zlepšit osobní a sociální důsledky.

6) *Jaké změny nastaly v životě respondentů po absolvování sezení s ayahuaskou na území České republiky?*

K největším subjektivním změnám došlo u participantů v našem výzkumu v oblasti sebepřijetí (více si sebe váží, větší sebeláska atd.), ale změnil se také jejich přístup k okolí (přijetí druhých, láska k okolí, rozlišování přátel atd.) Účastníci po absolvování sezení s ayahuaskou nabyli subjektivně větší osobní síly, radosti, samostatnosti a odpovědnosti. Ve srovnání se studií Barbosy, et al. (2009) byla u subjektů po 14 dnech od užití ayahuasky zaznamenána pozitivní nálada a blíže nespécifikované změny v chování. Vyrovnanost, rozhodnost, více energie a radosti v životě jsou uváděny ve starší studii Barbosy, et al. (2005) a opět nacházíme shodu s naším výzkumem.

Jeden účastník ukončil po sezení s ayahuaskou svou závislost na kouření, u dalšího respondenta došlo k subjektivně pocítené redukci vnitřního strachu a napětí. Změny se také projevíly v aktivitách, kterým se respondenti začali věnovat. Ve výsledcích zahraniční studie z roku 2005, které se zúčastnilo celkem 23 respondentů, bylo uvedeno, že po opakovaném měření, docházelo s odstupem času od ayahuaskového sezení k pozorovanému snižování neprospívajících návyků (Barbosa, et al., 2005).

Participantů se konfrontovali se svou minulostí, zejména s nepříjemnými událostmi. Zkušenost však subjektivně hodnotili kladně, protože díky tomu údajně porozuměli některým problémům a přehodnotili tak své životní cíle i pohled na svět. Z výsledků již jmenované studie z roku 2009 bylo ve výsledcích uvedeno, že respondenti pocítili zlepšení mentálního zdraví, zažili pocit, že někam patří a to jim pomohlo překonat bolestné vzpomínky (Moreira-Almeida, Lotufo Neto & Koenig, 2006, in Barbosa, et al., 2009).

Zkušenost s ayahuaskou může způsobit změny vedoucí k jinému postoji k životu. Lidé mohou také začít jinak smýšlet o svém bytí (Rios, 2008). Může taktéž dojít k osobní i spirituální transformaci a pochopení svých niterných pocitů a událostí v životě jedince (Shukla, 2012). Po požití ayahuasky může dojít ke konfrontaci participanta se svými negativními vzpomínkami (Gorman, 2010). Jedná se

o sebeanalýzu, při které se člověk konfrontuje se svým self a svými problémy, které není lehké zvládnout (Shannon, 2002).

Zdůrazňujeme, že v našem výzkumu se jedná pouze o subjektivní prožitky respondentů.

V tomto odstavci bychom chtěli otevřít diskuzi nad metodologií výzkumu a interpretací výsledků. Jelikož výběrový soubor čítal pouze 11 jedinců, výsledky nemohou být zcela reprezentativní a nemohou být generalizovány na soubor základní. Zvolená metoda polostrukturovaného dotazníku s sebou nesla určitá omezení, která mohla ohrozit validitu výsledků. Nevýhoda metody je bezpochyby v nemožnosti doptat se participanta na doplňující otázky, které by vyjasnily případné nesrovnalosti nebo by rozvinuly jinak neotevřená témata. Dalším omezením je doručení odpovědí v písemné formě a vynechání tak citového zabarvení, které by bylo zachyceno v projevu mluveném a mohlo tak napovědět postojům jedince. Pevně stanovenou otázkou mohlo dojít k omezení spontánní odpovědi. Snaha participanta zavděčit se výzkumníkovi mohla výpovědi zkreslit, proto musíme připustit možnost, že obdržené informace nemusely být vždy zcela pravdivé. Jedná se také o subjektivně prožité zkušenosti, které mohly být zkresleny pohledem samotných respondentů. Účastníci vědomě či nevědomě nemuseli zmínit všechny informace nebo se při vyplňování mohli dopustit chyb jako je například vynechání odpovědí. Nesprávně pochopené zadání či nepochopení položené otázky taktéž mohlo ovlivnit podané informace. Samotná interpretace výsledků může být nevědomě zkreslena subjektivním pohledem výzkumníka.

Výsledky tohoto výzkumu mohou, ač v omezené míře, napomoci širší orientaci v této oblasti a poukázat na formy projevů účinků ayahuasky na území České republiky. Mohou posloužit ke komparaci subjektivně prožitých zkušeností po požití nápoje v zahraničí. Také mohou být využity při pokračování a rozšiřování zpracování tohoto tématu v navazující diplomové magisterské práci.

12 Závěr

V závěru této bakalářské diplomové práce budou stručně zmíněny hlavní výsledky empirického šetření, které se zaměřovalo na subjektivní prožitky participantů ayahuaskových sezení na území České republiky.

-Záměrem požití ayahuasky bylo větší sebepoznání participantů a jejich zvědavost po poznání něčeho nového. Důvodem účasti na sezení bylo také pročištění organismu po fyzické i psychické stránce, vyřešení psychospirituální krize a léčení.

-Sezení s ayahuaskou u participantů zapojených do tohoto výzkumu proběhlo na území České republiky nejčastěji ve formě rituálu, který se konal přes noc. Byl veden zkušeným šamanem ze zahraničí (Peru, Holandsko). Jinými formami sezení byly také vedené meditace a víkendové workshopy. Všem účastníkům byla vedoucími osobami sezení udělena rozmanitá, striktní dieta, kterou museli dodržovat v rozmezí 3-30 dnů před požitím nápoje.

-Subjektivní prožitky vyvolané požitím ayahuasky na území České republiky se projevíly po stránce somatické, psychické i spirituální a měly za následek subjektivně pocítěné změny v životě participantů.

-U subjektivních somatických projevů docházelo k subjektivně pocítěné kardiovaskulární stimulaci a subjektivním změnám ve svalovém aparátu. Participantů uváděli problémy s kontrolou rovnováhy, v subjektivním pohledu pociťovali malátnost, otupělost a slabost. Součástí tělesných projevů po užití ayahuasky byly emetické a purgativní účinky doprovázené subjektivně pocítěnou nevolností, která byla dle výpovědí účastníků jiná než nevolnost z jídla či alkoholu.

-Účinky ayahuasky u účastníků sezení subjektivně ovlivnily oblast kognitivní i emoční. Subjektivní změny ve vnímání se projevovaly na úrovni sensorických procesů - objevila se subjektivní přecitlivělost na vizuální, auditivní a olfaktorické podněty. Emoce se vyskytovaly pozitivní (subjektivní radost, láska, štěstí, atd.) i negativní (subjektivní smutek, úzkost, nenávisť, atd.) a dle subjektivních výpovědí nabývaly rozdílných intenzit.

-Ve stavu rozšířeného vědomí všech 11 účastníků tohoto výzkumu uvedlo subjektivní prožitek zrakových vizí, které nabývaly různých tvarů, barev, míst i postav. Halucinace sluchového a čichového charakteru nebyly blíže specifikovány a vyskytovaly se v menší míře než vizuální. Taktilní ani čichové halucinace respondenti dle subjektivního názoru neprožili. Subjektivní vrcholné a spirituální zážitky se objevovaly v rozmanitých podobách. Spirituální zážitky se pojily s rostlinou, se setkáním s posvátnem. Některé z pocitů, které respondenti subjektivně pocítili po užití ayahuasky nabývaly subjektivně takových intenzit, že byly samotnými respondenty označeny jako vrcholné.

-Změny respondenti subjektivně pocítili ve svém životě, vztahu k okolí i k sobě samým. V subjektivním přesvědčení přijali sebe sama, odstranili neprospívající aspekty a vytvořili údajně nové již prospěšné. Mezilidské i partnerské vztahy po sezení s ayahuaskou dosáhly dle subjektivního přesvědčení respondentů zlepšení. Zátěžové situace začali v subjektivním ohledu řešit s větším klidem a rozvahou, protože údajně získali nadhled a nepodléhají tolik působícím stresorům.

Na závěr zdůrazňujeme, že se jedná o *subjektivní* prožitky a přesvědčení respondentů.

Souhrn

Šamanismus je forma náboženské praxe, která je rozšířena po celém světě. Svě kořeny nachází na Sibiři, odkud také pochází jeho název (Vitebsky, 1996). Antropologové dle Eliadeho (1997) zjistili, že je ve světě praktikován v různých formách. Než se člověk stane šamanem, musí projít iniciací. Je to proces, při kterém se učí šamanské techniky (Eliade, 2004).

V oblasti Horní Amazonie je praktikován takzvaný mestický šamanismus. Slovo mestický se zde používá pro označení indiánské kultury, mestikem je nazýván míšenec bělocha a indiána (Luna, 2002). Lidé této kultury jsou přesvědčeni, že zvířata, rostliny i neživé věci mají vlastní inteligenci (Horák, 2013). Tvrdí, že veškeré znalosti technik jim byly předány samotnými rostlinami. Ti, kteří tyto rostliny využívají, se označují jako vegetalisté. Vegetalisté se dále rozlišují dle rostliny, kterou používají jako hlavní. Ti co používají ayahuasku se označují jako ayahuasqeros (Scazzocchiová 1979, Whitten, 1985, in Luna, 2002).

Účinky halucinogenních rostlin jsou domorodým kmenům známy již po tisíciletí. K hojně využívaným patří liána *Banisteriopsis caapi*, ze které se připravuje halucinogenní nápoj nazvaný ayahuaska. Slouží jako sakrální prostředek při náboženských obřadech, ale také jako diagnostický nástroj při léčení (Rios, 2010; Gorman, 2010).

Největší náboženské hnutí v Brazílii nazývané Uniao do Vegetal využívá ayahuasku jako posvátný prostředek k navázání spirituálního kontaktu. Toto hnutí bylo klíčové při přesvědčování vlády, aby ayahuasku vyjmula ze seznamu zakázaných látek. V roce 1982 bylo užívání ayahuasky jako sakrálního prostředku v rámci náboženského kontextu povoleno. V Brazílii existují také další náboženská hnutí, která ayahuasku využívají. Řadíme mezi ně například Santo Daime a Barqinhu. V jednotlivých hnutích můžeme nalézt rozdíly v průběhu ceremonií, při kterých ayahuasku požívají (Groisman, 2000; Clark, 2006, in Beyer, 2012).

V důsledku rozšiřování povědomí o ayahuasce, začalo docházet k nárůstu lidí, kteří cestují do pralesů Amazonie a vyhledávají šamany, aby mohli vyzkoušet účinky ayahuasky. Tento fenomén byl pojmenován jako „šamanský turismus“.

Dychtivých turistů začali pro peníze využívat nepraví šamani (Dobkin de Rios, 2008; Horák, 2013).

V České republice je ayahuaska zakázána, protože obsahuje látku DMT, které bylo podle nařízení vlády zařazeno na seznam zakázaných substancí.

V Amazonii se můžeme setkat s mnohými názvy pro označení ayahuasky, Velké počty domorodých kmenů jména nápoje rozlišují dle stáří liány i výšky, ze které byla část rostliny získána a také podle přísad, které byly do nápoje přidány. (Gorman, 2010).

Unikátní kombinace dvou hlavních přísad ayahuasky umožňuje vzniku stavu rozšířeného vědomí (Narby, 2006). Liány druhu *Banisteriopsis* obsahují harmin a jeho deriváty, které umožní průnik DMT, obsaženého ve druhé hlavní rostlině *Psychotria viridis*, do mozku, kde následně vzniknou barevné a bohaté vize (Zelený-Atapama, 2007; Beyer, 2009). Bez přítomnosti harminu by se účinky DMT nedostavily, jelikož by byly inhibovány monoaminoxidázou (MAO), enzymem, který se přirozeně nachází v žaludeční výstelce (Hofmann, Schultes, 1996).

Příprava nápoje je složitá, protože vyžaduje dodržení přesných postupů, které jsou časově náročné. Je nutná přítomnost zkušené osoby, která disponuje patřičnými znalostmi. Ve výsledku získá šaman 500-1000 ml hnědé husté tekutiny, kterou může využít hned nebo až měsíc po její výrobě (Rios, 2008; Schultes, Hofmann, 1996).

Jak uvádí Schultes a Hofmann (1996) do nápoje se kromě hlavní přísady, liány druhu *Banisteriopsis* zejména pak rodu *caapi*, přidávají i další rostliny. Nejčastěji to bývá *Psychotria viridis*, která umocňuje účinky nápoje díky obsahu DMT. Obecně se ale doporučuje používat co nejmenší počet rostlinných kombinací (Luna, Amaringo, 1999).

Po 30-40 minutách od požití nápoje se začnou projevovat jeho účinky po stránce psychické i fyziologické. Dochází k navýšení kardiovaskulární aktivity, ztrátám rovnováhy, emetickým a purgativním účinkům (Rios, 2010). Ayahuaska umožňuje participantovi očistit se od nevědomých traumat a negativních vzpomínek. Jejich znovuprožitím, může dojít k jejich eliminaci (Gorman, 2010). Ve stavu rozšířeného vědomí dochází k různorodým vizím, zahrnujícím vjemy například nemateriální i spirituální. (Metzner, 2010).

Účinky ayahuasky umocňují magické písně *icaros*, které podle tradičního pojetí šamani získávají přímo od duchů rostlin při iniciaci. Dle repertoáru *icaros*, kterými šaman disponuje, se určují jeho schopnosti a dovednosti (McKenna, 1999). Čím je text složitější, tím jsou *icaros* považovány za mocnější. Proto kromě španělštiny mohou čítat kombinace složitých domorodých jazyků (Whitten, 1981, in Luna, 2002). *Icaros* mohou být také využity v léčitelských praktikách, modifikaci vizí, ale také při tradičním lovu, volání duchů, a podobně (Luna, 2002).

Cílem této bakalářské diplomové práce bylo popsat subjektivní prožitky participantů ayahuaskových sezení na území České republiky. Pro empirické zkoumání byl zvolen kvalitativní přístup. V souladu s cílem výzkumu bylo vytvořeno 6 výzkumných otázek. Jako typ výzkumu bylo zvoleno fenomenologické zkoumání. Při tvorbě dat byl výzkumníkem zkonstruován polostrukturovaný dotazník a umístěn na internet. Před jeho oficiálním spuštěním byla provedena pilotní studie, avšak tento respondent nebyl do výzkumu zařazen z důvodů nesplnění stanovených kritérií, která zahrnovala podmínku absolvování alespoň jednoho sezení s ayahuaskou a také podmínku, že toto sezení muselo proběhnout na území České republiky. Jako výzkumný soubor byli záměrně vybíráni jedinci, pomocí metody sněhové koule, kteří kritéria výzkumu splňovali. K analýze nasbíraných dat byla použita metoda vytváření trsů a metoda prostého výčtu. Velikost výzkumného souboru čítala pouze 11 respondentů. Získané výsledky tedy nemohou být reprezentativní a zobecněny na soubor základní. Omezení také pramení z volby polostrukturovaného dotazníku, jelikož neposkytuje možnost doptávání, nezachycuje citový projev respondentů a může dojít k chybnému vyplnění. Data mohou být nadále využita v navazující magisterské diplomové práci či ke komparaci výsledků s jinými studii. Výsledky přinesly rozšíření poznatků o tomto fenoménu v České republice.

Z výzkumu vyplynulo, že nejčastějším záměrem participantů vyzkoušet ayahuasku bylo sebepoznání. Dietu před sezením dodrželo 100 % respondentů a spočívala ve vyhýbání se alkoholu, jistým druhům jídla, farmakům, drogám a také sexuálnímu uspokojování. Nejvíce zmiňovanou formou sezení byl rituál vedený zkušeným šamanem ze zahraničí (Peru, Holandsko). Subjektivní somatické účinky se projevíly v oblasti fyzického pročištění, rovnováhy, svalového aparátu, tělesné teploty. Subjektivní psychické účinky ayahuasky byly popsány na kognitivní úrovni

a promítly se v subjektivně vnímané změně psychických procesů. Subjektivní psychické účinky byly dále pocítěny na emoční úrovni. Participanti subjektivně pocítili v různé intenzitě emoce pozitivní i negativní. V oblasti subjektivních spirituálních účinků nápoje se participanti vyjádřili k subjektivní spirituální zkušenosti (subjektivní spirituální prožitky, subjektivní spirituální prožitky související s rostlinou), vizím se spirituálním obsahem (místa, postavy) a také k vrcholným zážitkům (vrcholné pocity, propojení). Subjektivně pocítěné změny v životě participantů po zkušenosti s ayahuaskou se promítly v oblasti mezilidských vztahů, vztahu k sobě samému a přístupu k životu. **Zdůrazňujeme, že prožitky participantů jsou popsány z jejich subjektivního pohledu.**

Seznam literatury

- 1) AION CS, s.r.o. (30. března 2014). www.aion.cz. Získáno 30. března 2014 z <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2013-463>
- 2) Barbosa, P. C. R., Giglio, S. J., Dalgalarondo, P. (2005). Altered states of consciousness and short-term psychological after-effects induced by the first time ritual use of ayahuasca in an urban context in Brazil. *Journal of psychoactive drugs*, 37(2), 193-202.
<http://dx.doi.org/10.1080/02791072.2005.10399801>
- 3) Barbosa, P. C. R., Cazorla, M. I., Giglio, S. J., Strassman, R. (2009). A six-month prospective evaluation of personality traits, psychiatric symptoms and quality of life in ayahuasca-naive subjects. *Journal of Psychoactive Durgs*, 41(3), 205-212.
<http://dx.doi.org/10.1080/02791072.2009.10400530>
- 4) Beyer, S. V. (2009). *Singing to the plants. A guide to mestizo shamanism in the Upper Amazon*. Získáno 18. září 2013 z http://books.google.cz/books?id=YfR3SB01pjoC&pg=PA1&dq=beyer+singing&hl=cs&sa=X&ei=0TswU6zHII3KtAaw_IDADw&ved=0CDoQ6AEwAQ#v=onepage&q=beyer%20singing&f=false
- 5) Beyer, S. V. (2012). Special ayahuasca issue introduction. Toward a multidisciplinary approach to ayahuasca studies. *Anthropology of Consciousness*, 23(2), 1-5.
doi: 10.1111/j.1556-3537.2012.01053.x
- 6) Cervantes, J. M. (2010). Mestizo spirituality. Toward and integrated approach to psychotherapy for latina/os. *Psychotherapy*, 47(4), 527-539.
doi: 0.1037/a0022078

- 7) Dobkin de Rios, M., Rumrill, R. (2008). *A hallucinogenic tea, laced with controversy. Ayahuaska in the Amazon and the United States*. Získáno 6. února 2014 z
http://books.google.cz/books?id=n2X2-OvmiewC&printsec=frontcover&dq=inauthor:%22Marlene+Dobkin+de+Rios%22&hl=cs&sa=X&ei=L6XrUuX_MlarhAfq5oHgDg&ved=0CDgQ6AEwAQ#v=onepage&q=rice&f=false
- 8) Dobkin de Rios, M. (1972). *Visionary vine. Halucinegenic healing in the peruvian Amazon*. Získáno 6. února 2014 z
http://books.google.cz/books?id=5cwSAAAAQBAJ&printsec=frontcover&dq=inauthor:%22Marlene+Dobkin+de+Rios%22&hl=cs&sa=X&ei=L6XrUuX_MlarhAfq5oHgDg&ved=0CDAQ6AEwAA#v=onepage&q&f=false
- 9) Eliade, M. (1997). *Šamanismus a nejstarší techniky extáze*. Praha: Argo.
- 10) Eliade, M. (2004). *Iniciace, rituály, tajné společnosti. Mystická zrození*. Brno: Computer Press.
- 11) Furst, P. T. (1996). *Halucinogeny a kultura*. Praha: DharmaGaia a Maťa.
- 12) Gorman, P. (2010). *Ayahuasca in my blood. 25 years of medicine dreaming*. Získáno 10. února 2014 z
http://books.google.cz/books?id=VArwwAknUVIC&printsec=frontcover&dq=peter+gorman&hl=cs&sa=X&ei=aZ_rUomkOYOShgQ64HYDw&ved=0CDMQ6AEwAA#v=onepage&q=peter%20gorman&f=false
- 13) Hendl, J. (2005). *Kvalitativní výzkum. Základní metody a aplikace*. Praha: Portál.
- 14) Horák, M. (2013). *Dům, kde se zpívá. Rehabilitace drogově závislých tradiční domorodou medicínou peruánské Amazonie*. Brno: Mendlova univerzita v Brně.
- 15) Kavenská, V. (2013). *Tradiční medicína Jižní Ameriky a její využití v psychoterapii*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

- 16) Kolařík, M., Bendová, K., Dolejš, M., Dostál, D., Charvát, M., Pechová, O, ... Vtípil, Z. (2013). *Manuál pro psaní diplomových prací na katedře psychologie FF UP v Olomouci*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
- 17) Kuchař, J. (1998). *Ayahaska aneb tanec s bohy*. Praha: Eminent.
- 18) Luna, L. E., Amaringo, P. (1991). Ayahuasca visions. The religious iconography of the peruvian shaman. Získáno 11. února 2014 z <http://books.google.cz/books?id=eg9Qpk-i4uYC&printsec=frontcover&dq=eduardo+luna&hl=cs&sa=X&ei=8aPrUpDW EoSShQfVu4GIBQ&ved=0CEcQ6AEwAw#v=onepage&q=eduardo%20luna&f=false>
- 19) Luna, L. E. (2002). *Vegetalismo. Šamanismus mezi mestickým obyvatelstvem peruánské Amazonie*. Praha: DharmaGaia.
- 20) McKenna, D. J., Callaway, J. C. Grob, S. C. (1998). The scientific investigation of ayahuasca. A review of past and current research. *The Heffter Review of Psychedelic Research*, 1, 65-76. Získáno 18. února z http://yohanisbatoran.ucoz.com/news/the_scientific_investigation_of_ayahuasca_a_review_of_past_and_current_research/2009-09-17-53
- 21) McKenna, T. (1999). *Pokrm bohů. Hledání pravého stromu poznání. Radikální dějiny rostlin, drog a lidské evoluce*. Praha: DharmaGaia & Maťa.
- 22) McKenna, D. J. (2004). Clinical investigations of the therapeutic potential of ayahuasca: rationale and regulatory challenges. *Pharmacology & Therapeutics*, 102, 111-129. doi:10.1016/j.pharmthera.2004.03.002
- 23) Metzner, R. (2006). *Sacred vine of spirits. Ayahuasca*. Získáno 10. února 2014 z <http://books.google.cz/books?id=GcXdUus2spwC&printsec=frontcover&dq=ralph+metzner&hl=cs&sa=X&ei=25vrUseHOM2EhQeT-YCoCw&ved=0CE8Q6AEwBQ#v=onepage&q=ralph%20metzner&f=false>

- 24) Miovský, M. (2006). *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada Publishing.
- 25) Narby, J. (2006). *Kosmický had*. Praha: Rybka Publishers.
- 26) Pomilio, A. B., Vitale, A. A., Ciprian-Ollivier, J., Cetkovich-Bakmas, M., Gomez, R., Vazquez, G. (1999). Ayahoasca. An experimental psychosis that mirrors the transmethylation hypothesis of schizophrenia. *Journal of Ethnopharmacology*, 65(1), 29-51.
[http://dx.doi.org/10.1016/S0378-8741\(98\)00163-9](http://dx.doi.org/10.1016/S0378-8741(98)00163-9)
- 27) Razam, R. (2010). *The ayahuaska sessions. Conversations with Amazonian curanderos and Western shamans*. United States of America: Icaro Publishing.
- 28) Riba, J., Rodríguez-Fornells, A., Barbanoj, M. J. (2002). Effects of ayahuasca on sensory and sensorimotor gating in humans as measured by P50 suppression and prepulse inhibition of the startle reflex, respectively. *Pharmacology*, (165), 18-28.
[doi:10.1007/s00213-002-1237-5](https://doi.org/10.1007/s00213-002-1237-5)
- 29) Riba, J., Valle, M., Urbano, G., Yritia, M., Morte, A., Barbanoj, M. J. Human Pharmacology of Ayahuasca: Subjective and Cardiovascular Effects, Monoamine Metabolite Excretion, and Pharmacokinetics. *The journal of pharmacology and experimental therapeutics*, 306(1), 73-83.
[doi: 10.1124/jpet.103.049882](https://doi.org/10.1124/jpet.103.049882).
- 30) Riba, J., Barbanoj, M. J. (2005). Bringing ayahuasca to the clinical research laboratory. *Journal of psychedelics drugs*, 37(2), 219-230.
<http://dx.doi.org/10.1080/02791072.2005.10399804>
- 31) Shanon, B. (2002). *The antipodes of the mind. Charting the phenomenology of the ayahuasca experience*. Získáno 6. února 2014 z <http://books.google.cz/books?id=ydszAUzdyF0C&printsec=frontcover&dq=benny+shanon&hl=cs&sa=X&ei=OqPrUrrEEsrIhAeu8IDYBw&ved=0CDEQ6AEwAA#v=onepage&q=benny%20shanon&f=false>

- 32) Shukla, N. C. (nedat.) Rendezvous with self. The ayahuasca way. The homeopathic proving of the ayahuasca. Získáno 3. března 2014 z <http://www.ulozto.cz/xY9xpvM/rendezvous-with-self-the-ayahuasca-way-the-homeopathic-proving-of-the-ayahuasca-dr-chetna-n-shukla-pdf>
- 33) Schultes, R. E., Hofmann, A. (1996). *Rostliny bohů. Jejich posvátná, léčebná a halucinogenní moc*. Praha: Maťa.
- 34) Strassman, R. (2000). DMT. *The spirit molecule. A doctor's revolutionary research into the biology of near-death and mystical experience*. Získáno 2. března 2014 z <http://books.google.cz/books?id=rQeeTNHjdtgC&printsec=frontcover&dq=strassman&hl=cs&sa=X&ei=MkgwU7jrEJSHswat9YDYDw&ved=0CD4Q6AEwAg#v=onepage&q=strassman&f=false>
- 35) Trichter, S. (2010). Ayahuasca beyond the Amazon. The benefits and risks of a spreading tradition. *The journal of Transpersonal Psychology*, 42(2), 131-148. <http://eds.a.ebscohost.com/eds/detail?vid=2&sid=e4e8444e-74ba-4130-96800cc41088fe05%40sessionmgr4005&hid=4210&bdata=Jmxhbmc9Y3Mmc2l0ZT1lZHMtbGl2ZQ%3d%3d#db=a9h&AN=67350299>
- 36) Tupper, W. K. (2008). The globalization of ayahuasca. Harm reduction or benefit maximization?. *International Journal of Drug Policy*, 19, 297-303. doi: 10.1016/j.drugpo.2006.11.001
- 37) Valíček, P. (2000). *Rostlinné omamné drogy*. Benešov: START.
- 38) Vitebsky, P. (1996). *Svět šamanů*. Praha: Práh.
- 39) Zelený-Atapama, M. (2007). *Málá encyklopedie šamanismu*. Praha: Libri.

Seznam příloh

- Příloha číslo 1: Formulář zadání BcDP
- Příloha číslo 2: Abstrakt v českém jazyce
- Příloha číslo 3: Abstrakt v anglickém jazyce
- Příloha číslo 4: Ukázka výpovědi participanta

Příloha číslo 1: Formulář zdání BcDP

Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta
Akademický rok: 2012/2013

Studijní program: Psychologie
Forma: Prezenční
Obor/komb.: Psychologie (PCH)

Podklad pro zadání BAKALÁŘSKÉ práce studenta

PŘEDKLÁDÁ:	ADRESA	OSOBNÍ ČÍSLO
KUBÍČKOVÁ Petra	Františka Formana 231/19, Ostrava - Dubina	F110045

TÉMA ČESKY:

Subjektivní prožitky participantů Ayahuaskových sezení

NÁZEV ANGLICKY:

Subjective Experience of Ayahuasca session Participants

VEDOUcí PRÁCE:

PhDr. Veronika Kavenská, Ph.D. - PCH

ZÁSADY PRO VYPRACOVÁNÍ:

- 1) Základem pro vypracování bude Manuál pro psaní diplomových prací na Katedře psychologie FF UP v Olomouci (Kolařík, M. a kol. 2012).
- 2) Studium relevantní české a zahraniční literatury zabývající se danou problematikou.
- 3) Zpracování teoretické části zaměřené na Ayahuasku, její chemické složení, přípravu nápoje, průběh rituálu a šamanismus.
- 4) Vypracování výzkumného plánu, jehož cílem bude zjistit subjektivní prožitky účastníků sezení s Ayahuaskou
- 5) Sběr dat pomocí online dotazníku. Cílovou skupinou budou účastníci sezení s Ayahuaskou.
- 6) Analýza dotazníků a interpretace výsledků.
- 7) Vlastní vypracování bakalářské práce včetně diskuze, závěru a shrnutí.

SEZNAM DOPORUČENÉ LITERATURY:

- Luna, L. E. (2002). Vegetalismo: Šamanismus mezi mestickým obyvatelstvem peruánské Amazonie. Praha: Dharmagia.
- Eliade, M. (1997). Šamanismus a nejstarší techniky extáze. Praha: Argo.
- Beyer, S. V. (2009). Singing to the plants: a guide to mestizo shamanism in the upper amazon. United states of America: University of Mexico press.
- Razam, R. (2010). The ayahuasca sessions. United states of America: Icaro publishing.
- Dobkin de Rios, M. (2008). A hallucinogenic tea, laced with controversy. Westport: Greenwood publishing Group
- Kuchař, J. (1998). Ayahuasca aneb tanec s bohy. Praha: Eminent.
- Wolf, J. (2009). Magia naturalis: Od umění pravěkých šamanů po současné poznatky vědy o člověku. Praha: ARSCI.
- Alverga, A. (1999). Forest od visions. Vermont: Park street press.

Podpis studenta:

Datum:

Podpis vedoucího práce:

Datum:

Příloha číslo 2: Abstrakt v českém jazyce

ABSTRAKT DIPLOMOVÉ PRÁCE

Název práce: Subjektivní prožitky participantů ayahuaskových sezení na území České republiky

Autor práce: Petra Kubíčková

Vedoucí práce: PhDr. Veronika Kavenská, PhD.

Počet stran a znaků: 68 stran, 109 100 znaků (bez mezer)

Počet příloh: 4

Počet titulů použité literatury: 39

Teoretický rámec práce se věnuje ayahuasce, halucinogennímu nápoji. Zaměřuje se na jeho přípravu, účinky, magické písně icaros, chemické složení a mestické šamany, kteří nápoj využívají. Cílem této bakalářské diplomové práce bylo popsat subjektivní prožitky participantů ayahuaskových sezení na území České republiky. Bylo stanoveno 6 výzkumných otázek, které zjišťovaly osobní důvody absolvování sezení, jeho okolnosti, zaměřovaly se na subjektivní prožitky v oblasti somatické, psychické i spirituální a zjišťovaly také následné změny v životě účastníků. V kvalitativním výzkumu bylo zvoleno fenomenologické zkoumání, výběr vzorku byl záměrný s využitím metody sněhové koule. Data byla získána pomocí polostrukturovaného dotazníku, analyzována metodou vytváření trsů a metodou prostého výčtu. Nejčastější formou sezení byl rituál a k jeho absolvování vedla účastníky touha po sebepoznání. Nápoj se projevil jako emetivní i purgativní, stimuloval kardiovaskulární systém, ovlivňoval centrum rovnováhy. Působil na kognitivní i emocionální stránku. Zkušenost změnila vztah účastníků k okolí, k sobě samému i přístupu k životu.

Klíčová slova: ayahuaska, subjektivní prožitky, výzkumné otázky, kvalitativní výzkum

Příloha číslo 3: Abstrakt v anglickém jazyce

ABSTRACT OF THESIS

Title: Subjective experience of ayahuasca session participants in The Czech Republic

Author: Petra Kubíčková

Supervisor: PhDr. Veronika Kavenská, PhD.

Number of pages and characters: 68 pages, 109 100 characters (without gaps)

Number of appendices: 4

Number of references: 39

The bachelor thesis deals with hallucinogenic beverage ayahuasca. The thesis is focused on its preparation, effects, magic songs called icaros, chemical composition and mestizo shamans, who use this beverage. The main goal of this thesis was to describe subjective experience of ayahuasca session participants in the Czech Republic. 6 research questions were set, focused on somatic, mental and spiritual realms, to find personal reasons of taking ayahuasca, circumstances of process, and changes in participants' lives. In qualitative methodology was chosen phenomenological research, method of snowball sampling was chosen for sample selection. The data was collected using semi-structured questionnaire, analysed with method of simple listing and by cluster method. The most frequent form of the session was a ritual, the main reason of taking ayahuasca was self-introspection. Beverage had an emetic and purgative effects, stimulated cardiovascular system, influenced the center of balance as well as cognitive and emotive functions. The experience has changed the relationship with other people, with themselves and changed their attitude to life.

Key words: ayahuasca, subjective experience, research questions, qualitative methodology

Příloha číslo 4: Ukázka výpovědi participanta

Participant číslo 9 (10. 12. 2013, 21:17)

Pohlaví: Žena

Věk: 33 let

Úvodní otázky

1) Kolikrát jste užil/a ayahuasku na území České republiky?

4

2) V jaké formě proběhlo setkání/proces, při kterém jste užil/a ayahuaku?

Rituál (ceremonie)

3) Kdo vedl sezení?

Šaman

4) Dodržela jste před požitím ayahasky dietu? (Pokud je Vaše odpověď negativní, pokračujte otázkou číslo 6)

Ano

5) Stručně popište charakter Vaší diety.

Žádné drogy, alkohol, čaj, léky, maso, cibule, česnek, čokoláda, smažená jídla

6) Jaký byl Váš záměr vyzkoušet ayahuasku?

Hlubinné poznání sebe sama, osobní rozvoj, snaha zlepšit svůj život

Otázky zaměřené na subjektivní prožitky

-U všech otázek zaškrtněte odpovědi a doplňte informace o Vašich prožitcích

1) Objevily se u Vás somatické (tělesné) aspekty po požití nápoje z ayahuasky? Zaškrtněte, v případě kladné odpovědi stručně popište dle níže uvedených vodítek.

Objevily x Neobjevily

Brnění, třes, změny ve vnímání teploty těla, nevolnost, zvracení, průjem bušení srdce, zrychlený tep. Motání se, slabost, nemožnost chodit

Vodítka k otázce 1

Pálení v oblasti břicha, brnění, třes, změny ve vnímání teploty těla, citlivost kůže, nevolnost, zvracení, průjem, jiné...

2) Prožil/a jste emoční aspekty, které se u Vás projevily po požití ayahuasky? Zaškrtněte a v případě kladné odpovědi stručně popište dle níže uvedených vodítek.

Prožil/a x Neprožil/a

Velmi silné negativní i pozitivní vhledy do sebe sama, strach, úzkost, smutek, soucit, radost, láska, jednota

Vodítka k otázce 2

Intenzita emocí, konkrétní pozitivní emoce, konkrétní negativní emoce, citlivost, otevřenost, otupělost, jiné...

3) Pozoroval/a jste u sebe jakoukoli změnu kognitivních (poznávacích) aspektů po požití ayahuasky? Zaškrtněte a v případě kladné odpovědi stručně popište dle níže uvedených vodítek.

Pozoroval/a x Nepozoroval/a

Převážně vše plynulo, nedalo se to moc kontrolovat a řídit, prostě takové vplavení podvědomí, nebo alespoň tak nějak to vnímám, jinak jsem měla taky chvílema vizuální halucinace, krásné veselé barevné ornamenty a tak vůbec psychedelie

Vodítka k otázce 3

Pozornost, soustředění, paměť, myšlení, učení, jiné...

4) Změnil se váš náhled po požití ayahuasky na vlastní život? Zaškrtněte a v případě kladné odpovědi stručně popište.

Změnil x Nezměnil

Viděla jsem do hloubky sebe sama, všechno špatné ve mně, všechny bolesti a traumata, které je potřeba rozkrýt a postupně vyléčit... Ukázaly se nové možnosti a směry v kontrastu s mým životem. Také když jsem měla nejvíc rozšířené vědomí, tak jsem se dostala do nějakých sfér „nad“, kde byla ta „podstata“, radost, jednota a univerzální láska, což byl pro život velmi naplňující zážitek...

5) Změnily se Vaše mezilidské vztahy po zkušenosti s ayahuaskou? Zaškrtněte a v případě kladné odpovědi stručně popište dle níže uvedených vodítek.

Změnily x Nezměnily

Pouze do jisté míry, menší závislost na blízkých, víc tolerance a lásky

Vodítka k otázce 5

Otevřenost k druhým, láska k druhým, intimita vztahů, překonání pocitů viny a hněvu, schopnost odpouštět druhým, usmíření, jiné...

6) Změnil se Váš vztah sobě samému/samotné po konzumaci ayahuasky? Zaškrtněte a v případě kladné odpovědi stručně popište dle níže uvedených vodítek.

Změnil x Nezměnil

Také zatím jen do jisté míry...snad větší důvěra v běh života tedy i v sebe sama... větší pocit (sebe) lásky vlastní hodnoty, více osobní síly, radosti, schopnosti nechat věci plynout

Vodítka k otázce 6

Přijetí sebe sama, postoj k sobě, objevení schopností a vnitřních zdrojů, jiné...

7) Objevily se u Vás po požití ayahuasky vize? Zaškrtněte, a pokud je vaše odpověď záporná, pokračujte otázkou číslo 10.

Objevily X Neobjevily

8) Jakého charakteru byly Vaše vize?

Zrakové, Sluchové, Čichové, Taktilní, Chuťové

9) Jaké konkrétní zrakové vize jste měl/a?

Osoby, zvířata, Barvy, Tvary, Motivy z osobní historie, Jiné

Dokonalé, zářivé, barevné, veselé, hravé ornamenty

10) Prožil/a jste jakékoli vrcholové zážitky po požití ayahuasky? Zaškrtněte a v případě kladné odpovědi stručně popište dle níže uvedených vodítek.

Prožil/a X Neprožil/a

Jak jsem psala již výše...Paralelní vesmír, kde je podstata bytí a kde jsme všichni v jednotě a lásce

Vodítka k otázce 10

Pocit harmonie a jednoty s okolím, jasné vědění, vyrovnanost, jiné...

11) Prožil/a jste po požití ayahuasky proces změny v oblastech Vašeho života? Zaškrtněte a v případě kladné odpovědi stručně popište dle níže uvedených vodítek.

Prožil/a x Neprožil/a

Do jisté míry, např. jsem se nemohla dlouho dostat z rozchodu a na aye jsem viděla, že ten ex-partner není vůbec důležitý (mohla jsem ho jednoduše hodit za hlavu), že jsou hlubší věci, které musím v sobě řešit...takže k určitému překonání to částečně posloužilo

Vodítka k otázce 11

Objevení nových aspektů sebe sama, učinění důležitých rozhodnutí, překonání životní krize, zanechání těžkých okamžiků, ukončení x snížení závislosti, ukončení x snížení nezdravých návyků, jiné...

12) Zažil/a jste jakékoli spirituální prožitky po požití ayahuasky? Zaškrtněte a v případě kladné odpovědi stručně popište dle níže uvedených vodítek.

Zažil/a x Nezažil/a

Asi ano, jak jsem již popsala v otázce 10

Vodítka k otázce 12

Pocit úcty k něčemu/někomu, respektu, vděku, údivu, spojení, vhledy, posvátnost vyšší síly, Boha, jiné...

13) Splnilo požití ayahuasky Vaše očekávání? Zaškrtněte a stručně popište.

Splnilo x Nesplnilo

Splnilo, ale chtělo by to víckrát, pořád je ještě co čistit

14) Je něco, co považujete za důležité sdělit a nezaznělo v otázkách? Zaškrtněte a v případě kladné odpovědi stručně popište.

Je x Není

Zajímalo by mě „vyhodnocení“ ankety, tzn., jak jsou na tom ostatní lidé, doufám, že to někde zveřejníte ☺

Odkaz na dotazník : <http://www.surveio.com/survey/d/Q7Q1Y2V9Q8I6V2P1V>